

T.C

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RUH SAĞLIĞI ÇALIŞANLARINDA NARSİZM VE YARDIM
ETMEEĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

SEHER BAYRAKTAR

İzmir

2025

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RUH SAĞLIĞI ÇALIŞANLARINDA NARSİZM VE YARDIM
ETME EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

SEHER BAYRAKTAR

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Yurdagül KILIÇ GÜNDÜZ

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. Yurdagül KILIÇ GÜNDÜZ

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. Cansu ÇELEBİ EROL

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. Reyhan DEMİR ÖVEZ

İzmir

2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ruh Sağlığı alışanlarında Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi Arasındaki İlişki” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eyll niversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

17/02/2025

Seher BAYRAKTAR

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 11.03.2025

Tez Başlığı: Ruh Sağlığı Çalışanlarında Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi Arasındaki İlişki

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 79 sayfalık kısmına ilişkin, 11.03.2025 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 23'dür**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı

Kullanım Kılavuzunu okudum ✓

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15)

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ✓

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Sekiz (8) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☒ Kaynakça dâhil, ☒ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK İKİ SAYFA ✓	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) USB içinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Seher Bavraktar
Öğrenci No :
Anabilim Dalı : Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı
Programı : Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans
Statüsü : Yüksek Lisans ✓ Doktora

ÖĞRENCİ
Seher Bavraktar

DANIŞMAN
Doç. Dr. Yurdağül Kılıç Gündüz

Açıklamalar

- 1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu () işaretleyerek doldurunuz.
- 2: Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine başvurunuz.
- 3: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.
- 4: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.
- 4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca bana rehberlik eden danışman hocam Doç. Dr. Yurdaül Kılıç Gündüz'e en içten teőekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte yalnızca akademik anlamda değil, manevi olarak da bana destek olan, varlığıyla güç veren yakın dostum Müzeyyen elik'e kelimelerle ifade edemeyeceğim kadar teşekkür borçluyum. Bu yolculuğun en zorlu anlarında gösterdiği sabır, anlayış ve sevgiyle bana ışık olduğu için, ben kendime güvenmediğim zamanlarda dahi bana güvendiği için kendisine minnettarım.

Bana karşı desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve çalıőmama katılan tüm ruh sağlığı çalışanlarına emekleri için teşekkür ederim.

Seher BAYRAKTAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem.....	2
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II	6
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Narsisizm Kavramı ve Tarihçesi	6
2.1.1. Normal ve patolojik narsisizm	9
2.1.2. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm	11
2.2. Yardım Etme Davranışı	14
2.3. Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi ile İlişkili Kavramlar	16
2.3.1. Empati kavramı	16
2.3.1.2. Empatinin alt boyutları	19
2.3.2. Özgecilik kavramı	22
2.3.2.2. Özgeciliği etkileyen faktörler	25
BÖLÜM III	28
YÖNTEM	28
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	28
3.2. Evren ve Örneklem.....	28

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları.....	28
3.4. Verilerin Analizi.....	30
BÖLÜM IV.....	31
BULGULAR.....	31
BÖLÜM V.....	40
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	40
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	40
5.2. Öneriler.....	47
KAYNAKÇA.....	48
EK 1.....	59
EK 2. Etik İzin.....	60
EK 3. Gönüllü Katılımcı Onam Formu.....	62
EK 4. Beş Faktör Narsisizm Ölçeği – Kısa Form.....	63
EK 5. Yardım Yönelimi Ölçeği.....	66

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcılara ait demografik bilgi tablosu	31
Tablo 2 Normal dağılım tablosu	32
Tablo 3 Cinsiyet faktörüne bağlı olarak yardım etme yönelimi düzeyi değişimleri	32
Tablo 4 Cinsiyet faktörüne bağlı narsisizm düzeyi değişimleri	33
Tablo 5 Yaş faktörüne bağlı yardım yönelimi düzeyi değişimleri	34
Tablo 6 Yaş faktörüne bağlı narsisizm düzeyi değişimleri	35
Tablo 7 Çalışma alanına bağlı yardım yönelimi düzeyi değişimleri	36
Tablo 8 Çalışma alanına bağlı narsisizm düzeyi değişimleri	37
Tablo 9 Yardım etme yöneliminin narsisizm düzeylerini yordamasına ilişkin regresyon analizi tablosu	38
Tablo 10 Bağımlı değişkenlerin birbiriyle olan ilişki düzeyleri ve r değerleri	39

ÖZET

RUH SAĞLIĞI ÇALIŞANLARINDA NARSİSİZM VE YARDIM ETME EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmanın amacı, ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeyleri ile yardım etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Narsisizm, bireyin kendine yönelik aşırı hayranlık, başkalarına üstünlük algısı ve empati eksikliği ile tanımlanan bir kişilik özelliğidir. Yardım etme eğilimi ise bireylerin başkalarının ihtiyaçlarını gidermek için gönüllü davranışlarda bulunma motivasyonudur. Araştırma kapsamında, Türkiye’de çalışan ruh sağlığı çalışanlarından (psikologlar, psikiyatristler, sosyal hizmet uzmanları ve psikolojik danışmanlar) oluşan bir örneklem grubu incelenmiştir. Veriler, Beş Faktör Narsisizm Ölçeği ve Yardım Yönelimi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın bulguları, narsisizmin alt boyutlarının (büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm) yardım etme eğilimleri üzerinde farklı etkiler yarattığını göstermektedir. Büyüklenmeci narsisizmin, bireylerin sosyal takdir kazanma amacıyla yardım etme davranışlarını artırdığı, ancak bu davranışların özgecil değil, çıkarıcı motivasyonlarla yönlendirildiği bulunmuştur. Öte yandan, kırılğan narsisizmin, bireylerin düşük özgüven ve empati eksikliği nedeniyle yardım etme eğilimlerini zayıflattığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, narsisizmin mesleki rollere ve etik davranışlara olan etkilerini anlamak açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Araştırma, ruh sağlığı çalışanlarının mesleki yeterliliklerini artırmak için kişilik özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, eğitim ve farkındalık programlarının geliştirilmesi, bireysel farkındalık ve mesleki etik arasındaki bağın güçlendirilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, Yardım Etme Eğilimi, Ruh Sağlığı Çalışanları

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN NARCISSISM AND ALTRUISTIC TENDENCY IN MENTAL HEALTH WORKERS

The aim of this study is to examine the relationship between narcissism levels and helping tendencies of mental health professionals. Narcissism is a personality trait defined by an individual's excessive admiration for himself, perception of superiority over others, and lack of empathy. Helping tendencies are the motivation of individuals to engage in voluntary behaviors to meet the needs of others. A sample group consisting of mental health professionals (psychologists, psychiatrists, social workers) working in Turkey was examined within the scope of the study. Data were collected using the Five-Factor Narcissism Scale and the Helping Orientation Scale. The findings of the study show that the sub-dimensions of narcissism (grandiose and vulnerable narcissism) have different effects on helping tendencies. It was found that grandiose narcissism increases individuals' helping behaviors in order to gain social appreciation, but these behaviors are directed by self-interested rather than altruistic motivations. On the other hand, it was found that vulnerable narcissism weakens individuals' helping tendencies due to low self-esteem and lack of empathy. These results make an important contribution to understanding the effects of narcissism on professional roles and ethical behaviors. The research emphasizes that personality traits should be taken into account in order to increase the professional competence of mental health workers. In addition, the development of training and awareness programs is important in terms of strengthening the link between individual awareness and professional ethics.

Keywords: Narcissism, Helping Tendency, Mental Health Workers

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Ruh sağlığı çalışanları yıllardır mesleki ilke olarak bireylerin psikolojik sağlıklarını iyileştirmeyi hedeflemekle birlikte duygusal dayanıklılıklarını artırmayı ve doğal yaşam olaylarının bireylerin üzerindeki yıkıcı ve zor etkileri ile başa çıkabilmeleri için destek verme amacıyla hizmet sunun bir meslek grubudur. Buna bağlı olarak psikolog, psikiyatrist ve sosyal hizmet uzmanları gibi bu gruba dahil ancak farklı alanlarda varlık gösteren ruh sağlığı çalışanları bireylerin duygusal ve sosyal sorunları çözüm üretmek için büyük bir özveriyle birey ve toplum yararına çalışmaktadır. Bireylerin özel hayatları ve problemleri ile bizzat çalışıyor olmak bu meslek grubu için empati, sabır, anlayış gibi bazı özelliklerin yanı sıra etik ilkelere bağlı kalmayı da gerektirmektedir. Ancak birçok meslekte de olduğu gibi ruh sağlığı çalışanlarının da mesleki performansları sadece sahip oldukları bilgi ve beceriler ile değil aynı zamanda kişilik özellikleri ile de yakından ilişkilidir, hatta birçok mesleğe kıyasla belki mesleği etik değerler çerçevesinde icra edebilmek adına daha fazla önem taşımaktadır.

Kişilik özellikleri bireylerin yaşamın birçok alanında sosyal ve çevresel etkileşimlerini şekillendiren temel unsurlardır. Bu kişilik özelliklerinden biri olan narsisizm bireyin kendine yönelik duyduğu aşırı hayranlığın yanı sıra başkalarına karşı duyduğu üstünlük ve duyarsızlık algısı ile karakterize edilen bir kişilik özelliğidir. Psikodinamik kurama göre narsisizmin bireylerin erken çocukluk dönemindeki deneyimleri ile şekillendiğini ve bireyin öz benliğini korumaya yönelik bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır (Kohut, 1977). Günümüzde literatüre baktığımızda ise narsisizmi sağlıklı ve patolojik olarak iki farklı düzeyde incelendiğini görülmektedir. Sağlıklı narsisizm bireye özgüven sağlarken, patolojik narsisizm bireylerde empati eksikliği ve kendisi dışındakilerin ihtiyaçlarını görmezden gelme gibi özellikler ile ilişkilendirilmektedir (Miller & Campbell, 2008). Narsisizm yaşamın birçok alanında olduğu gibi mesleki hayatta da bireylerin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Özellikle diğerlerine karşı tutumlar söz konusu olduğunda yardım etme davranışı narsisizm düzeyine bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu sebeple sağlıklı narsisizmde bireyler mesleklerini icra etme konusunda daha etkin ve özgüvenli olabilirken, patolojik narsisizmde sahip bireyler empati eksikliği sebebiyle yardım etme eğilimi açısından zayıflık gösterebilirler

(Morf & Rhodewalt, 2001). Bu sebeple narsisizm ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir.

Yardım etme eğilimi bireylerin, diğerlerinin ihtiyaçlarının farkında olabilmesi ve bu ihtiyaçları gidermek için gönüllü davranışlarda bulunabilmesi olarak tanımlanır. Buna yönelik eğilimler empati, özgecilik ve sosyal sorumluluk gibi faktörlerden etkilenmektedir (Batson, 1991). Narsisizm kişilik özelliği ise bu eğilimi olumlu ve olumsuz yönlerde etkileyebilmektedir. Örneğin narsist bir birey arka planda sosyal takdir kazanma veya kişisel çıkar elde etme amacıyla yardım etme davranışı sergileyebilmektedir. Bu bağlamda ruh sağlığı alanında çalışanların narsisizm düzeyleri ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi bireysel ve mesleki boyutta önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut literatüre bakıldığında kişilik özelliklerinin meslek seçimi üzerindeki etkilerine dair araştırmalar mevcut olmakla birlikte bireylerin narsisizm düzeylerinin davranışsal açıdan etkilerine dair çalışmalara da rastlanmaktadır ancak bu kişilik özelliğinin ruh sağlığı alanında çalışan bireylerin yardım etme eğilimleri üzerindeki etkisi yeterince incelenmediği görülmektedir. Bu durum ruh sağlığı çalışanlarının kişisel özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkiye dair daha derinlemesine bir inceleme gerekliliği ortaya koymaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı, ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeyleri ile yardım etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Kişilik özellikleri, mesleki performans, iş ortamındaki ilişkiler ve zorluklarla başa çıkma kapasitesi açısından bireylerin iş hayatını doğrudan etkileyen temel unsurlardan biridir. Fakat özellikle insan odaklı meslek gruplarında mesleği icra eden bireyin kişilik özellikleri hem mesleki yeterlilik hem de hizmet verdiği bireylerle kurduğu ilişkilerin niteliği açısından kritik bir rol oynamaktadır (John & Srivastava, 1999). Bu sebeple empati, sabır ve özgecilik gibi kişilik özelliklerinin mesleğin temel yapı taşı oluşturduğu ruh sağlığı alanında bu durum oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeyleri ve yardım etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek önem kazanmaktadır. Literatürde narsisizm düzeyinin bireylerin iş performansı ve kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkileri büyük ölçüde incelenmiş olsa da (Campbell et al., 2005), ruh sağlığı çalışanlarında narsisizm ve yardım etme eğilimini incelemeye dair araştırmalar sınırlıdır. Mesleki etkinliğin geliştirilmesi ve bu iki kişilik özelliğinin arasındaki ilişkinin ortaya konulması açısından literatürdeki bu boşluğun doldurulması kritik bir öneme sahiptir.

Bu çalışma ile narsisizm düzeyi ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişki ruh sağlığı çalışanları üzerinden incelenerek hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda kişilik özelliklerinin mesleki rollerdeki önemini anlamak için farklı bir perspektif sunacağı ve ruh sağlığı hizmetlerinin kalitesinin artırmaya yönelik yeni stratejiler geliştirilmesine ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu iki farklı kişilik özelliğinin arasındaki ilişkinin anlaşılması, ruh sağlığı çalışanlarının da kişisel farkındalıklarını artırması ve eğitim programlarının daha etkin hale getirilmesinin sağlanması beklenmektedir. Sonuç olarak bu araştırmanın hem bireysel gelişim hem de hizmet sunumunun niteliğinin geliştirilmesi açısından ruh sağlığı alanına katkıda bulunacağı ve aynı zamanda narsisizm kişilik özelliğinin mesleki performans üzerindeki etkilerinin ortaya konulması ile daha iyi bir meslek etiğinin geliştirilmesine dair katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Araştırma problemi: “Ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeyleri ile yardım etme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Şeklinde belirlenmiş ve aşağıda belirtilen alt problemler çerçevesinde yürütülmüştür.

Araştırma temelinde oluşturulan alt problemler:

1. Ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeyleri, yardım etme eğilimlerini nasıl etkilemektedir?
2. Narsisizmin alt boyutları; büyüklük, kendine hayranlık, empati eksikliği, yardım etme eğilimini nasıl etkilemektedir?
3. Ruh sağlığı çalışanlarının demografik özellikleri; yaş, cinsiyet, alan vb. narsisizm ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişkide nasıl bir rol oynamaktadır?
4. Narsisizm düzeyinin yüksek olması, yardım etme eğilimini özgecil ve çıkarıcı motivasyonlar açısından nasıl etkilemektedir?

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamını ve bulguların genellenebilirliğini etkileyebilecek sınırlılıklar aşağıda sunulmaktadır:

1. Araştırmanın örnekleme yalnızca Türkiye’de çalışan ruh sağlığı çalışanları ile sınırlıdır bu sebeple elde edilen bulgular diğer bölge ve kültürel bağlamlardaki ruh sağlığı çalışanlarına genellenebilirliği kısıtlamaktadır.

2. Araştırmada ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm düzeylerine ilişkin lm “Beş Faktör Narsisizm leği” nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmada ruh sağlığı çalışanlarının yardım etme eğilimlerini ölçmeye ilişkin “Yardım Yönelimi leği” nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
4. Araştırmaya katılacak olan ruh sağlığı çalışanlarının farklı sosyodemografik değişkenlerine dair lm “Sosyodemografik Bilgi Formu” nun ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
5. Araştırmanın belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiş olması zaman sınırlılığını ortaya koymaktadır, narsisizm ve yardım etme düzeyinin zaman içinde farklılık gösterebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Buna bağlı olarak kişilik özelliklerinin uzun vadeli etkileri bu araştırmanın kapsamı dışındadır.
6. Yardım etme eğilimi, bireylerin kurum ortamı, çalışma motivasyonu, meslek etiği gibi birçok diğer faktörden etkilenebilmektedir. Bu araştırma bu gibi bağlamsal faktörlerin tümünü ayrıntılı şekilde ele alamamaktadır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmanın yürütülmesi ve sonuçlarının yorumlanmasındaki sayılıtlar şunlardır:

1. Katılımcıların araştırmada kullanılan ölçeklere doğru ve içtenlikle yanıt verdikleri varsayılacaktır.
2. Araştırmada kullanılan Narsisizm ve Yardım Etme leklerinin söz konusu kavramları ölçmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılacaktır.
3. Araştırma rneklemine genel ruh sağlığı çalışanı popülasyonunu temsil edebilecek nitelikte olduğu varsayılacaktır.

1.6. Tanımlar

Narsisizm: Bireyin başkalarına karşı empati eksikliği duymasına karşın kendisine yönelik aşırı bir hayranlık beslemesi ve özdeğerini abartması ile karakterize edilen bir kişilik özelliğidir. Kişinin kendini diğerlerinden üstün görmesi ve diğerlerini kendi çıkar ve amaçları için kullanma eğiliminde olması ile birlikte dışarıdan onay ve taktir beklentisi içerisinde olması ile tanımlanır (Twenge & Campbell, 2009).

Yardım Etme Eğilimi: Bireyin başkalarının ihtiyaçlarına karşı duyarlı olması ile birlikte yardım etme isteklerini ve buna yönelik motivasyonlarını ifade eder. Bu eğilim empati, duyarlılık ve özgecilik gibi içsel motivasyonlarla şekillenmektedir (Batson, 1991).

Empati: Bireyin bir başkasının duygu ve deneyimini anlaması ve buna uygun tepki vermesi olarak tanımlanmaktadır. Empati diğer bir bireyin duygusal durumuna karşı duyarlı olmayı ve bu duygusal durumu taklit etmeyi temsil eder. Ruh sağlığı alanında empati etkili bir yardım etme eğiliminin önemli ve temel bir bileşenidir (Davis, 1983).

Patolojik Narsisizm: Narsisizmin fazlaca ve zararlı olduğu boyutudur. Bireyler için kişisel ve sosyal ilişkilerde olduğu gibi profesyonel yaşamda da ciddi sorunlara yol açmaktadır. Patolojik narsisizmde bireyler başkalarının duygularını ihmal etmekle birlikte, manipölasyon ve duygusal istismarda bulunmaya yatkınlardır. Kendilerini diğerlerinden üstün görme eğilimindedirler (Pincus & Lukowitsky, 2010).

Özgeçilik: Bireyin başkalarının iyiliği için kendi çıkarlarını geri planda bırakarak karşılık beklemeden yaptığı fedakârlık ve yardım eylemleridir (Penner et al., 2005).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Narsisizm Kavramı ve Tarihçesi

Narsisizm kavramının kökeni Yunan mitolojisindeki Narkissos'a dayanmaktadır. Irmak tanrısı Kephissos'un oğlu, tüm tanrı ve insanları kışkırtacak ve onu görenleri büyüyecek güzellikte bir genç adamdır. Bu güzellikte birinin uzun süre yaşayıp yaşamayacağı kâhin Tresisas'a sorulduğunda, “Uzun yaşayabilir, kendini tanımadığı müddetçe” cevabını verir (Hamilton, 1942/2013). Narkissos, kendine tapan birçok kadını ve erkeği reddettikten sonra bir gün su kıyısında yürürken kendi yansımını görür ve o an kendi yansımının güzelliği karşısında felç olur ve ölene dek kendi yansımına duyduğu umutsuz aşk devam eder (Campbell ve Miller, 2011). Bu güzellikten vazgeçemeyeceğini anlayan Narkissos “Artık yalnızca ölüm kurtarır beni” diyerek su kıyısında eriyip kaybolur (Hamilton, 1942/2013).

Narsisizmi kişilik özelliği olarak inceleyen ilk kuramcılar, patolojisi ya da normalliği üzerine kesin tanımlar yapmadan önce insan cinselliğindeki dışavurumlar olarak incelemişlerdir. Ellis (1898) oto-erotik cinsel davranışla “Narkissos” öyküsü arasındaki ilişkiye değinen ilk kişi olmuştur. Daha sonra ise seksolog Paul Nacke 1899'de yazdığı makaleden hareketle narsisizm terimini kullanan ilk kişi olmuştur (Campbell ve Miller, 2011). Narsisizm terimini psikanaliz literatüründe ise ilk kez Isodor Sadger (1908) kullanmıştır (Campbell ve Miller, 2011). Sadger, bir dereceye kadar egoizm ve kendini sevmenin normal olduğunu ve bunun sağlıklı bir cinselliğe giden yolda gerekli olduğunu ifade etmiş aynı zamanda normal düzeyde kendini sevme ve patolojik olan aşırı kendini sevme ve kendine yatırım yapma arasında bir ayrım yapmıştır (Campbell ve Miller, 2011). Otto Rank 1911'de kadın hastalarıyla yaptığı çalışmalarını baz alarak narsisizm üzerine ilk psikanalitik makaleyi yazmıştır (Campbell ve Miller, 2011). Rank sonraki çalışmalarında, narsisizmin sadece cinsel olmayan, genel bir kibir ve kendine hayranlık olarak düşünülebileceğine, hatta narsisizmin bir savunma mekanizması olabileceğine dair önemli fikirler ortaya atmıştır (Campbell ve Miller, 2011). Freud, narsisizm hakkındaki çalışmalarında; bazen narsisizmi psikososyal gelişimin bir basamağı ve benliğin bir parçası olarak değerlendirirken, bazen patolojik bir karakterin işareti olarak değerlendirmiştir. Narsisizm üzerine yapılan ilk çalışmaların hemen hemen hepsinde narsisizm bir kişilik tipi ya da bir bozukluk yerine, geçici bir süreç ya da durum olarak

kavramsallaştırılmıştır (Campbell ve Miller, 2011). Narsisizmin patolojik tarafına yönelik yorumlar ise ilk olarak narsisizm ve kıskançlık bağlantısı üzerinden yapılmıştır, Abraham (1919/1979) narsisizmi kıskançlık ve sevgi nesnelere karşı düşmanca tutum ile ilişkilendirilmiştir. Ernest Jones (1913/1974) “Tanrı Kompleksi” isimli yazısında ilk defa narsisizmi patolojik bir karakter özelliği olarak tanımlamış ve kavramsallaştırmıştır. Reich (1960) ise daha sonra, narsisizmi kişinin benlik kavramını korumak için kullandığı kendini abartma ve saldırgan davranışlar ile patolojik bir benlik saygısı düzenleme yöntemi olduğunu öne sürmüştür.

Narsisistik kişilik kavramı ilk olarak Walder tarafından açıkça tanımlanmıştır. Walder narsisistik kişiliğe sahip olanları küçümseyici, kendini başkalarından daha üstün gören, sadece kendisiyle meşgul olan, özellikle cinsellikte empatiden yoksun olan ve cinselliği duygusal yakınlıktan ziyade fiziksel zevk olarak gören kişiler olarak tanımlamıştır (Campbell ve Miller, 2011). Bu tanımdan sonra, önceden narsisizmi bir kişilik tipi olarak görmeyen Freud (1931/1950) narsisistik karakter tipini tanımlamıştır (Campbell ve Miller, 2011). Buna göre, narsisistik kişiler kendini korumaya odaklı, bağımsız, dışa dönük, korkutması zor olan, saldırgan ve yakın ilişki ve sevme becerisi olmayan insanlardır. Ancak bu özelliklere rağmen narsisistik kişilerin çevresinde oldukça ilgi çektiğini ve genelde liderlik gibi pozisyonlarda olduklarından söz etmiştir. Ayrıca bu makalede ilk defa narsisizm ve saldırganlık ilişkisinden söz edilmiştir (Freud, 1931/1950). Reich (1933/1949) bu ikili arasındaki dinamiği açıklayarak ve fallik-narsisistik karakter tanımı yaparak Freud’un kuramını genişletmiştir. Buna göre narsisistik kişilerin duygusal anlamda yaralanmaya veya diğer duygusal tehditlere, küçümseme ya da açık bir saldırganlıkla tepki verdiklerini dile getirmiştir. Reich tanımlamış olduğu fallik- narsisistik karakter tipinin soğukluk, saldırganlık ve kibirlilik özelliklerinin erkeklerde daha yaygın olduğu ve narsisistik özelliklerin fallusla aşırı özdeşleşmiş olduğunu öne sürmüştür (Reich, 1933/1949).

Narsisizm ve erkeklik arasındaki ilişkiye ise ilk defa Alfred Adler’in tanımladığı erkeksi protesto kavramında değinilmiştir (Adler, 1910/1978). Horney (1939) narsisizmi farklı belirtileri olan bir karakter tipi olarak kavramsallaştırmıştır. Freud’un narsisizm bakış açısıyla aynı fikirde olmasına rağmen, Freud’un ifade ettiğinin aksine narsistlerin kendilerini çok sevdiklerini değil, kendileri dahil kimseyi sevme kapasitelerinin olmadığını savunmuştur. Winnicott (1965) da narsistlerin aslında büyülenmeci tavırlarını bir savunma mekanizması olarak kullandıklarını öne sürmüştür. Narsisizmin temelde kişinin savunmasızlığını telafi etme çabası olarak kavramsallaştırılmasının ardından Reich (1960) narsistlerin aslında erken

dönemde yaşanan travmatik yaşantıların sonucu olarak duygularını düzenleyemediklerini iddia etmiştir. Bu travmatik yaşantıların etkisiyle insanlardan kopup güvende ve güçlü oldukları bir fantezi dünyası inşa ettiklerinden bahsetmiştir. Ayrıca narsistlerin belirsizliğe, sıradan ve başarısız olmaya tahammül edemediklerini; kendilerini ya mükemmel ya da tamamen yüz karası olarak algıladıklarını, bu yüzden de mutluluğun dorukları ya da depresyonun en derinleri arasında dolaştıklarını vurgulamıştır. Nemiah (1961), “narsisistik karakter bozukluğu” terimini ortaya atarak narsisizmin sadece bir kişilik özelliği olmadığını aynı zamanda bir bozukluk olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamanın üstüne Kernberg (1967) “narsisistik kişilik yapısı” olarak adlandırdığı klinik bir tanım sunmuştur. Ancak ilk kez Kohut (1968) “narsisistik kişilik bozukluğu” kavramını ortaya atmıştır. Kernberg’e göre, narsisizmin gelişmesinde, ebeveyn tarafından reddedilme, değersizleştirilme, tutarsız bir çevrede büyüme gibi sebepler etkili olmaktadır. Soğuk ve ilgisiz ebeveyn tutumlarından sonra çocuğun geri çekildiği ve savunma olarak patolojik anlamda büyüklenmeci olan bir benlik temsili yarattığını iddia etmiştir. Bu temsilin içinde çocuğun gerçek yönlerinin yanında, olmak istediği şeylerin hayali, sevgi dolu bir ebeveynin hayali bulunur. Bu temsil korkutucu çevreden ona içsel bir sığınak görevi görür. Olumsuz benlik temsili ise büyüklenmeci temsilden uzakta tutulur ve asla onunla birleştirilmez. Bu temsil, utanç ya da ilgiye açlık durumlarında kendini gösterir (Akhtar ve Thomson, 1982).

Kernberg (1985) narsisistik büyüklenmeciliği savunmacı ya da telafi edici bir çaba olarak kavramsallaştırmışken, Kohut (1971/1972), ters giden bir normal gelişim süreci olarak değerlendirmiştir. Kohut’a göre çocukluktaki büyüklenmecilik normal ve anlaşılabilir. Çocuk idealize ettiği ebeveynleriyle özdeşleşmeye çalışır, onlar gibi olmaya çalışır çünkü o da kendisine hayran olunmasını ister. Normal bir gelişimde büyüklenmeci benlik gerçek olan benlik temsiline katkı sağlayarak onunla bütünleşir. Ancak büyüklenmeci benlik düzenlenmezse benliğin tamamını kaplamasıyla sonuçlanır. Kohut’a göre narsist bir yetişkin diğer insanlarla, daha ilkel ve katı şekilde iletişim kurar ve öz saygısını düzenlemek için diğer insanlara güvenir çünkü kendilerini bunu başaramaz. Farklı disiplinlerden birçok yazar klinik psikoloji ve kişilik psikolojisindeki eğilimlerin aynı zamanda sosyal kuramdaki eğilimlerle de örtüştüğünü gözlemlemiştir. Örneğin, Twenge ve Campbell (2009) yapmış oldukları çalışmada, toplumdaki ekonomik değişimlerin, kültürel ve aile yapısındaki değişimlerle beraber, bireysel özgürlük ve kendini ifade etmenin önemine vurgu yaparak narsisistik eğilimlerin artmasına katkıda bulunduğunu savunmuştur. Kısacası, narsisizmin ve ego merkezli davranışın artışında kültürel ve toplumsal etkilerin oldukça etkili olduğu görülmüştür. Hatta, Twenge ve Campbell (2009), narsisizm için toplumsal bir salgın

tanımlamasını kullanmıştır.

2.1.1. Normal ve patolojik narsisizm

Birçok kuramcı; narsisizmin, uyumlu ve uyumsuz kişilik organizasyonunu, psikolojik ihtiyaçlarını, düzenleyici mekanizmalarını ve onaylanma ihtiyaçlarını yönetmekte bireysel farklılıklara sebep olan hem normal hem de patolojik yansımalara sahip olduğunu düşünmektedir (Pincus, 2005). Örneğin hem normal hem patolojik narsisizmin beğenilme ve tanınma ihtiyacıyla ortaya çıktığı ancak bu ihtiyaçları karşılamak için kullanılan düzenleme mekanizmalarının işlevselliği ve uyumluluğu bakımından ayrıştıkları görülmektedir. Patolojik narsisizmde yaşanan hayal kırıklıkları için uyumsuz telafi edici stratejiler kullanılan bir düzenleme mekanizması vardır. Normal narsisizmde ise uyarlanabilir ve ulaşılabilir öz-genişletim deneyimleri ve nispeten olumlu benlik temsiliyle tutarlı ve gerçekçi düzenleme mekanizmaları kullanılmaktadır (Pincus, 2005).

Kohut (1971/1972), normal narsisizmin narsisistik motivasyonların gelişme sürecinin normal bir parçası olduğunu açıklamıştır. Aynı zamanda Kernberg (1985), normal narsisizmi kişinin özgüveninin gerçek hayatla paralel şekilde yüksek olması ve dışarıdan gelen eleştiri veya yorumların kişinin benlik algısında büyük bir yıkıma sebep olmaması olarak tanımlamıştır. Ebeveyn figürlerinin sağlıklı ve empatik tutumlarıyla dünyayı daha güvenli bir yer olarak deneyimleyen kişiler daha uyumlu ve olumlu bir benlik geliştirmektedirler. Ebeveyn figürleri tarafından ihtiyacı karşılanmayan kişi hayal kırıklığı yaşayabilir ancak bunu tolere edebilir ve öz düzenleme becerilerini geliştirme fırsatı bulur. Bu hayal kırıklıklarını telafi etmek için geliştirilen uyumlu ve gerçekçi stratejiler daha sağlıklı ve yeni bir kişilik yapısını oluşturur. Normal narsisizmi patolojik narsisizmden ayıran en önemli özellik, dışarıdan gelen eleştirilerin kişinin özgüvenini önemli ölçüde etkilememesidir (Rozenblatt, 2002). Bunun yanında, rekabet, hırs ve başarı için teşvik edici bir güç olduğunu (Lukowitsky ve ark., 2007) ve normal narsisizmin gerçeklik algısından fazla uzaklaşmadan benlik hakkındaki olumlu yansımaları onaylama ve olumlu benlik algısıyla tutarsız olan bilgileri göz ardı eğilimleri olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Morf ve Rhodewalt, 2001). Bu gibi gerekçelerle normal narsisizm koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Pincus ve Lukowitski, 2010). Ancak belirtilen özelliklerin her zaman olumlu sonuçlar doğurmayacağı, kişilerin yoğun hırs ve başarı odağının olmasının zaman zaman kişilerarası bağlamda uyumsuzluklar yaşamalarına sebep olduğu bilinmektedir (Miller ve Campbell, 2008).

Patolojik narsisizm ise ifade edildiği üzere kendini büyük görme, kibir, ilgi ihtiyacı ve empati yoksunluğu ile karakterizedir. Patolojik narsisistik bireyler, çevrelerinde de soğuk, uzak, kibirli öz güvenli ve çekici bir izlenim bırakırlar (Kernberg, 1985). Gösterilen büyüklenmeci tavırların altında aslında diğerlerinin onayını kazanarak ve kendine hayran bırakarak alttaki kırılmalı benliklerini koruma amacı yatmaktadır (Kernberg, 1985). Patolojik narsisizmde en belirgin özelliklerden biri empati yoksunluğudur (Kernberg, 1985; Akhtar, 2023). Patolojik anlamda narsist olan kişiler, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamakta güçlük çekerler. Aynı zamanda kendi duygu ve düşüncelerinin ifadesinde de zorlanırlar. Bu sebepten diğer insanlarla iletişim ve duygusal anlamda yakınlık kurmak ve bunu sürdürmek onlar için oldukça zorlayıcıdır. Diğer insanların onayı ya da hayranlığı ile öz düzenleme yapabildikleri için diğerlerinin kendisi hakkındaki yorumları ve düşünceleri bu kişiler için oldukça önemlidir. Yapılan olumsuz bir eleştiri kişide başarısızlık ve yenilgi anlamına geldiği için bu durumlara çok yoğun ve saldırgan tepkiler verebilmektedirler (Kernberg, 1985). Dickinson ve Pincus'a (2003) göre patolojik narsisizmdeki öz düzenleme mekanizmalarının işlevsizliğinin sebebi, erken dönemdeki ebeveyn figürlerinin empati konusundaki başarısızlıklarının, çocuğun öz düzenleme becerilerinin gelişmesini engellemesi yüzünden öz düzenlemenin sosyal ortamlarda sağlanmaya çalışılmasıdır. Aynı zamanda erken yaştaki olumsuz ebeveyn deneyimleri, başkalarına karşı güvensizliğe sebep olmaktadır ve öz düzenleme için hem başkalarına ihtiyaç duyan hem de başkalarına karşı şüphe ve güvensizlikle yaklaşan narsistlerde öz genişletim oldukça kısıtlanmaktadır. Bu da kendinden şüphe duymaya ve kırılmalıya yol açarak öz genişletim stratejilerini daha da uyumsuz hale getirmektedir (Morf ve Rhodewalt, 2001). Patolojik narsisizm, klinik ve psikiyatrik araştırmalarda DSM'deki narsisistik kişilik bozukluğu olarak operasyonel hale getirilmektedir. Literatürde patolojik narsisizm, narsisistik bozukluk ve narsisistik kişilik bozukluğu kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldıkları da görülmektedir (Üzümcü, 2016). Patolojik narsisizmin, hafif ve geçici olması "narsisistik özellikler" olarak adlandırılırken, daha kalıcı, uzun süreli olması ve yoğun patolojik semptomlar görülmesi narsisistik kişilik bozukluğuna işaret etmektedir (Ronningstam, 2005).

Patolojik narsisizmin yansımaları, uyumsuz öz-genişletim davranışlarıyla birlikte büyüklenmecilik olarak kendini gösterebilirken (Morf ve arkadaşları, 2011), diğer yandan yüksek beklentilerin ve başarısız öz-genişletim girişimlerinin sonucunda sosyal geri çekilme ve duygusal düzensizlik ile karakterize olan kırılmalı olarak da kendini gösterebilir (Pincus ve Roche, 2011).

2.1.2. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm

Cain ve arkadaşları (2008) klinik psikoloji, sosyal psikoloji ve psikiyatri literatüründeki son kırk yıl içinde yapılan patolojik narsisizm tanımlarını incelediklerinde, narsisizm için ellinin üzerinde etiket olduğu görmüşlerdir. Bu etiketlerin arasında iki ana temanın ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar; büyüklenmecilik ve kırılğanlıktır.

Araştırmacılar, büyüklenmecilik ve kırılğanlık için farklı etiketler kullanmışlardır. Örneğin; Akhtar ve Thomson (1982) açık ve örtük (overt-covert), Gabbard (1989) kayıtsız ve aşırı duyarlı (oblivious-hypervigilant), Masterson (1993) teşhirci ve gizli (exhibitionistic-closet), Dickinson ve Pincus (2003) büyüklenmeci ve kırılğan (grandiose-vulnerable), Ronningstam (2005) kibirli ve utangaç (arrogant-shy) etiketlerini kullanmışlardır (Campbell ve Miller, 2011). Bu farklı isimlendirmelere rağmen, iki boyut için yapılan tanımlar birbiriyle paraleldir.

Birbirinden birçok noktada ayrışan büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin benzer temelleri vardır. Her iki boyutun altında da yüksek düzeyde kırılğan bir benlik duygusu yatmaktadır ve sürekli olarak yetersizlikle baş edilmeye çalışılmaktadır (Akhtar ve Thomson, 1982). Her iki boyut da kendisiyle aşırı derecede meşguldür, kendilerinden yüksek düzeyde beklentileri, sonsuz güç, zafer ve şöhretle alakalı büyüklenmeci fantezileri vardır (Akhtar, 2003). Her iki boyutta da farklı derecede olsa bile şüphencilik, manipülatiflik, ahlaki değerlerden yoksunluk, itaatsizlik ve saldırganlık gibi kişilerarası özellikler görülmektedir (Miller ve ark., 2011). Ancak büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm birçok noktada birbirinden ayrışmaktadır. Farklılaştıkları noktalara; kişilerarası etkileşimlerde tutumları, benlik saygıları, özgüvenleri ve gösterdikleri psikopatolojiler örnek olarak gösterilebilir. Beş faktör modeline göre büyüklenmeci narsisizm dışa dönüklükle olumlu ilişkiliyken, uyumluluk ve nevrotilik ile olumsuz ilişkilidir (Paulhus ve Williams, 2002). Kırılğan narsisizm ise nevrotilik ile olumlu ilişkideyken, dışa dönüklük ve uyumluluk ile olumsuz ilişkilidir (Hendin ve Cheek, 1997). Görüldüğü gibi iki narsisizm boyutunda da uyumluluk faktörü ile olumsuz bir ilişki söz konusudur, buna göre; her iki boyuttaki kişiler diğer insanlarla, soğuk, düşmanca ve saldırgan tutumlar göstermektedirler. Bu benzer yatkınlıklara rağmen iki boyut birbirinden farklılaşmaktadır. Örneğin; kırılğan narsisizm uyumluluk faktörünün güven yönüyle olumsuz ilişki içindeyken, büyüklenmeci narsisizm uyumluluk faktörünün tevazu yönüyle olumsuz ilişki içindedir (Hendin ve Cheek, 1997). Büyüklenmeci narsistler baskın ve kibirli olma özelliklerinden dolayı yaşadıkları kişilerarası problemleri bildirirken; kırılğan narsistler soğukluk ve sosyal kaçınmanın yanında çok daha geniş çaplı kişilerarası problemler

bildirmişlerdir. Sosyal kaçınma kırılğan narsistler için bir savunma mekanizması olarak işlev gösterirken, bu kişilerde de büyüklenmeci narsistlerde olduğu gibi baskınlık ve kindarlık özellikleri görülebilmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Aynı zamanda kırılğan narsistler başkalarıyla iletişim kurma konusunda korku, iletişim başlatma ve sürdürmede özgüven eksikliği ve kendinden utanma gibi özellikler göstermektedirler (Gabbard, 1989). Wink (1991) yapmış olduğu çalışmada narsisizm puanı yüksek kişilerin eşlerinden, eşlerini tanımlamaları istenmiştir. Eşlerin, patronluk taslayan, tahammülsüz, acımasız, eleştirel, yalancı, fırsatçı, kendini beğenmiş, kibirli ve talepkâr gibi tanımlamalar yaptıkları görülmüştür. Ek olarak büyüklenmeci narsisizm puanı daha yüksek olan kişilerin eşleri tarafından saldırgan, inatçı, arsız, dobra, çekici ve azimli olarak tanımlandığı görülürken; kırılğan narsisizm puanı daha yüksek olan kişiler eşleri tarafından endişeli, duygusal, savunmacı, kaygılı, gergin, şikayetçi olarak tanımlanmışlardır.

Araştırmalara göre, büyüklenmeci narsisizmde yüksek benlik saygısı görülürken, kırılğan narsisizmde düşük benlik saygısı görülmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003; Miller ve Campbell, 2008). Bununla bağlantılı olarak, büyüklenmeci narsisizm suçluluk ve utanç duygularıyla olumsuz ilişkiliyken (Czarna, 2014), kırılğan narsisizm utançla olumlu ilişkilidir (Malkin ve ark., 2011). İki boyutta da benlik saygısını korumak için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Büyüklenmeci narsistler diğerlerini yetenekleri ve başarılarıyla kendine hayran bırakmaya çalışırlar ve kendilerini abartarak, talepkâr olarak, büyüklenmeci benliklerini tehdit eden nesnelere değersizleştirerek ve saldırganlık göstererek benlik saygılarını korurlar. Ayrıca, muhalif tutumlarının altında, kendilerini doğrulama güdüsü yattığı için kendi inandıklarına zıt olan her şeye karşı olma eğilimindedirler (Miller ve ark., 2010). Ayrıca, Besser ve Priel'in (2010) çalışmasına göre büyüklenmeci narsistler başarısızlık tehdidine karşı daha duyarlıdır. Kırılğan narsistler, ise savunmasız kalacaklarını düşündükleri durumlara girmekten kaçınarak ya da savunmasız kaldıkları durumlarda ortamdaki uzaklaşarak, başkalarının tepkilerini çözmeye çalışıp bu tepkilerle uyumlu davranışlar göstererek benlik saygılarını korurlar (Gabbard, 1989). Aynı zamanda kendilerini feda ederek, sempatik ve samimi bir algı oluşturmaya çalışırlar ancak içten içe kendilerini yükseltme amacıyla bu davranışı göstermektedirler (Gabbard, 1989).

Bu kişiler genelde statü bakımından kendilerinden düşük seviyede insanlarla bir arada olmayı tercih ederler. Bu sayede kendilerini daha üstün hissederler ve benlik saygılarını korurlar (Cooper, 1998). Büyüklenmeci narsistler ise etkilemek için bile olsa diğer insanlara sıcaklık ya da şefkat göstermeyi tercih etmezler (Campbell ve Foster, 2007). Büyüklenmeci

narsistler, benliklerinin kabul etmedikleri yönlerini başarılı bir şekilde bastırırlarken, kırılğan narsistler kabul etmekten kaçındıkları benliklerinin, yetersizliklerinin ve büyüklenmeci duygularının farkındadırlar. Kırılğan narsistler benlik saygılarını içsel olarak düzenlemede zorluk yaşadıkları ve kendilerinden devamlı şüphe ettikleri için dışarıdan gelecek herhangi bir tepkiye karşı aşırı hassastırlar (Hendin ve Cheek, 1997). Daha spesifik olarak, Besser ve Priel'in (2010) çalışmasına göre kırılğan narsistler önemli gördükleri birisi tarafından aşağılanma, ihanete uğrama gibi kişilerarası tehditlere daha duyarlıdır. Bu sebepten dolayı da dışarıdan gelecek övgü ve kabule yoğun bir şekilde ihtiyaç duyarlar (Hendin ve Cheek, 1997). Kişilerin bu dışarı bağıllığı ve dışarıdan gelecek olan tepkilere karşı hassaslığı ise karamsarlık ve endişeye sebep olur (Zalpour ve ark., 2016). Aynı zamanda kırılğan narsistler talepkârlıklarını açıkça göstermeseler bile talepleri karşılanmadığında büyük bir hayal kırıklığı deneyimlerler ve buna karşılık yoğun bir utanç, öfke, yetersizlik, depresyon, kaçınma gibi tepkiler verirler, bu da kişilerde oldukça değişken bir duygusal duruma sebep olur (Masterson, 1993). Bu yoğun öfkenin benliklerini sürdürmek için başka kişilere duydukları gereksinimi kabul etmelerinden kaynaklanan utancı gizlemek için gösterildiği düşünülmektedir (Morrison 1989). Kırılğan narsisizmde görülen muhalif tutumların, aşırı hassasiyetten dolayı karşıdaki kişinin niyetini düşmanca yorumlanması sebebiyle görüldüğü düşünülmektedir (Miller ve ark., 2010).

Büyüklenmeci ve kırılğan narsistler gösterdikleri psikopatolojiler bakımından da birbirinden oldukça farklılaşmaktadır. Büyüklenmeci narsisizmde stresle alakalı semptomlar arasında herhangi bir ilişki görülmezken (Miller ve ark., 2010), sözel- fiziksel saldırganlık ve madde bağımlılığı sıkça görülmektedir (Russ ve arkadaşları, 2008). Kırılğan narsisizmde ise depresyon, anksiyete ve paranoya gibi semptomlar görülmektedir (Miller ve arkadaşları, 2010). Kırılğan narsistlerde ayrıca kendine zarar verme ve intihar girişimleri de daha yaygındır (Miller ve Campbell, 2008). Ek olarak paranoya, güvensizlik, düşük öz saygı, eleştiriye aşırı duyarlılık gibi özellikler gösterdikleri görülmüştür ve bunlar sebebiyle nevroitiklik ve sınırda kişilik bozukluğuyla ilişkilendirilmişlerdir (Ellison ve arkadaşları, 2013; Pincus ve arkadaşları, 2014). Özetle kırılğan narsistler içselleştirme davranışlarıyla alakalı patolojiler gösterirken büyüklenmeci narsistler dışsallaştırma davranışlarıyla alakalı patolojiler göstermektedirler (Pincus ve ark, 2009). Büyüklenmeci narsisizm; histriyonik, antisosyal ve narsistik kişilik bozukluklarıyla ilişkiliyken, kırılğan narsisizm ise çekingen kişilik bozukluğuyla ilişkilidir (Dickinson ve Pincus, 2003). Miller ve arkadaşları (2010) kırılğan narsisizmle sınırda kişilik bozukluğunun da yüksek düzeyde örtüşme gösterdiğini, hatta kırılğan narsisizmin sınırda kişilik bozukluğuyla narsistik kişilik bozukluğuna göre daha

benzer olduklarını iddia etmişlerdir. Buna ek olarak, büyüklenmeci narsisizm sadece B kümesi kişilik bozukluklarıyla anlamlı bir ilişki içindeyken, kırılğan narsisizm 10 kişilik bozukluğunun 8'iyle (paranoid, şizotipal, borderline, histriyonik, narsisistik, kaçınan, bağımlı ve obsesif kompulsif kişilik bozuklukları) anlamlı ilişki içindedir (Miller ve arkadaşları, 2011).

Birçok kuramcı narsisistik kişiliğin anlaşılması için önemli katkılarda bulunmuşlardır. Ancak narsisistik kişilik, DSM'in (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1980) 3. baskısına kadar bir bozukluk olarak tanımlanmamıştır. DSM-5'te ise narsisistik kişilik bozukluğu, "Erken ergenlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, büyüklenme, beğenilme gereksinimi ve eş duyum yapamama ile giden yaygın bir örüntü" olarak tanımlanmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Araştırmalara göre, narsisistik kişilik bozukluğunun genel popülasyonda, %1 ila %4 oranında, klinik örnekleme ise %15 ila %20 oranında yaygın olduğu tahmin edilmektedir (Perotta, 2020). Erkeklerin narsisizm oranları kadınlara göre daha fazladır (Grijalva ve ark., 2015), yaş arttıkça narsisizm düzeyinin düştüğü bilinmektedir (Weidmann ve ark., 2023) ve bekarların narsisizm düzeyi daha fazladır (Stinson ve ark., 2008). Narsisistik kişilik şekillenmesinde ebeveynlerle erken dönem işlevsiz etkileşimlerin (Kohut, 1977), mizacın (Foster ve Trimm, 2008; Thomaes ve ark., 2009), kalıtımın (Torgersen ve ark., 2000; Vernon ve ark., 2008), olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının (Otway & Vignoles, 2006), çocukluk çağı istismarının (Miller ve ark., 2010), nörobiyolojik (Chester ve ark., 2015) ve kültürel faktörlerin (Foster ve ark., 2003) rol oynadığı bilinmektedir.

2.2. Yardım Etme Davranışı

Yardım etme davranışı, kişinin diğerlerinin ihtiyaçlarına yönelik farkındalık geliştirerek gönüllü bir şekilde bu ihtiyaçları karşılamak için harekete geçmesini ifade etmektedir. Psikoloji literatüründe prososyal davranışlar kategorisinde ele alınan yardım etme, başkalarının refahını artırmaya yönelik davranışları içermektedir (Penner, Dovidio, Piliavin, & Schroeder, 2005). Yardım etme davranışı bilişsel, sosyal ve duygusal faktörlerden etkilenmektedir. Temelinde sosyal normlar, ahlaki değerler ve bireysel motivasyonlar yer alan yardım etme davranışını tetikleyen en güçlü duygusal faktör ise empatidir. Batson'a göre bir birey eğer başka birinin ihtiyaçlarını anlamada yüksek düzeyde empati geliştirirse, saf bir özgecilik(altruizm) motivasyonu ile yardım etme yöneliminde olur (Batson, 1991). Bu hipotez, yardım etme davranışının sadece kişisel çıkar ve beklentiler için değil, diğerinin

refahını da artırma motivasyonu ile gerçekleştiğini vurgular. Sosyal sorumluluk normu, yardım etme davranışında etkili olan bir diğer faktördür. Bireylerin yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım etmesi gerekliliğini belirten bu güçlü toplumsal kural bireylerin yardım etme eğilimleri üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle meslek etiği kuralları çerçevesinde hareket eden bireylerde bu etki oldukça belirgindir (Schwartz, 1977). Buna bağlı olarak ruh sağlığı çalışanları gibi bireylerin iyilik haline katkıda bulunmayı temel alan meslek gruplarında, meslek etiği yardım etme eğiliminin yönlendirici olabilmektedir (Beauchamp & Childress, 2001). Buna ek olarak yardım etme davranışı bireyin kişilik özelliklerinden de etkilenebilmektedir.

Yapılan araştırmalar daha empatik, dışa dönük ve vicdanlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin yardım etme eğiliminin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Graziano, Habashi, Sheese, & Tobin, 2007). Buna ek olarak narsistik kişilik özellikleri taşıyan bireylerde yardım etme davranışının daha az görüldüğü fakat bazı sosyal kazanç durumlarında veya prestij elde etmek söz konusu olduğunda gerçekleşebileceği belirtilmiştir (Brunell, Tumblyn, & Buelow, 2014). Yardım etme davranışı bireyin kişilik özellikleri ve empati düzeyi dışında çevresel ve durumsal etkenlerden de önemli ölçüde etkilenmektedir. Durumsal faktörler, bireyin yardım etme eğilimi etkileyen dışsal unsurlardır ve yardım etme davranışına karar verirken nasıl süreçlerden geçtiğini anlamaya yardımcı olur. Bu bağlamda durumsal faktörlerin bireylerin yardım etme davranışına etkisinde seyirci etkisi ve sorumluluk dağılımı en çok araştırılan kavramlardır. Darley ve Latane (1968) tarafından araştırmada yardım etme davranışının “seyirci etkisi” (bystander effect) olarak bilinen kavramdan etkilendiği görülmüştür. Seyirci etkisi, acil bir durum veya olayda, çevredeki kişi sayısı arttıkça bireyin yardım etme davranışın azalması olarak tanımlanmaktadır. Bu durum “sorumluluk dağılımı” (diffision of responsibility) olarak kavramsallaştırılan psikolojik mekanizmaya dayanmaktadır. Bireyler çevrede daha fazla kişi olduğunda sorumluluğun bir başkasına ait olduğu düşüncesiyle yardım davranışını geciktirebilir veya tamamen yardım etmekten vazgeçebilmektedir. Bir diğer durumsal faktör ise yardım gerektiren durumun aciliyeti ve ciddiyetidir. Araştırmalara göre, bireylerin durumu ne kadar acil ve ciddi olarak algıladıklarına göre yardım etme davranışları değişiklik göstermektedir (Piliavin, Dovidio, Gaertner, & Clark, 1981). Örneğin bireyin, bayılan veya ölümcül bir tehlikede olan birine karşı yardım etme olasılığı sıradan bir duruma müdahale etme olasılığına göre daha yüksektir. Araştırmalar aynı zamanda fiziksel ortamın da bireylerin yardım etme davranışı üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bireyler stresli, kaotik ve kalabalık ortamlarda, daha sakin ve düzenli bir ortama göre daha az yardım etme davranışı sergilemektedir (Milgram, 1970). Bu sebeple büyük şehirlerde bireylerin zaman

baskısı, çevresel stres ve anonimlik gibi etkenlerden dolayı daha az yardım etme eğilimi gösterdikleri söylenebilmektedir. Örneğin zaman baskısı söz konusu olduğunda aceleyle bir yere giden bireylerin yardıma ihtiyacı olan birine yardım etme olasılığının belirgin şekilde azaldığı görülmüştür (Darleey v e Batson 1973). Son olarak bireyin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel normlar yardım etme davranışını etkileyebilmektedir. Örneğin sosyal sorumluluk normu kişinin aynı sosyal bağlamdaki diğer yardıma muhtaç kişilere yardım etmesi fikrini güçlendirmektedir (Schwartz,1977).

2.3. Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi ile İlişkili Kavramlar

2.3.1. Empati kavramı

Empati kavramı, günlük konuşmalarda ve yazılarda popüler bir terim haline gelmiştir (Deigh, 2011). Empatinin konu içerisindeki rolünü anlamak için öncelikle empati kavramının ne anlama geldiğini açıklamak gerekmektedir. İnsanlar, sosyal çevrenin bir parçası olarak, kendilerinin ve başkalarının duygularını ayırt edebildiği halde, sürekli olarak başkalarının duygusal durumlarını algılamakta ve bu duyguları paylaşmaktadır. Empati olarak adlandırılan bu yetenek, etkili iletişimin en önemli adımıdır (Gu vd., 2012). Empati, bireyler arasında ihtiyaçların, arzuların ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlayarak, sosyal davranışları teşvik eden duygusal bir köprü kurarak kişilerarası ve toplumsal açıdan kritik bir rol oynamaktadır (Riess, 2017). Empati, diğer kişilerin niyetlerini anlamamıza, davranışlarını tahmin edebilmemize ve çevremizdeki bireylerin duygularını deneyimlememize olanak tanır. Kısacası empati, sosyal dünyada etkili bir şekilde iletişim kurmamızı sağlayan önemli bir yetenektir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004).

Kavram olarak empati ilk kez 19. yüzyılın ortalarında bazı sanatçılar ve filozoflar tarafından kullanılmıştır. Bir sanat eseriyle duygusal rezonansa girerek, bu sanat eserinin duygusal olarak "algılanması" durumunu tanımlamak için, Almanca "Einfühlung" kelimesi kullanılmıştır (Riess, 2017). Einfühlung veya Empathie, Almancadan İngilizceye çevrilmiş ve o zamandan beri Empati terimi olarak literatüre yerleşmiştir. Empati; Friedrich Theodor Vischer, Robert Vischer, doktor ve filozof Rudolf Hermann Lotze ve psikolog Theodor Lipps tarafından detaylıca incelenmiştir (Curtis ve Elliott, 2014).

19. yüzyılda, Almanya'da Robert Vischer, sanatla ilişkili bir kavram olarak "Einfühlung" terimini ortaya atmıştır. Daha sonra Theodor Lipps bu kavramı, sanattan, bireyler arası iletişime kadar genişletmiştir (Jahoda, 2005). Theodor Lipps, bireylerin kendilerini, gözlemedikleri nesneye yansıtma ve kendilerini nesnenin bir parçasıymış gibi

hissetmeyi deneyimleme eğilimine atıfta bulunarak, Einfühlung veya Einfühlungsvermögen (Almanca: "beraber hissetmek" veya "duyguyu beraber yönetmek") terimlerini ortaya atmıştır (Praszkie, 2014). Lipps, bu terimi daha önce ortaya atılmış olan sempati kavramına benzer olarak tanımlarken (Jahoda, 2005), Amerika'da Psikolog Edward Titchener, Almanca Einfühlung ("içten hissetmek") kelimesini İngilizceye tercüme ederek, daha farklı bir anlama sahip olduğunu öne sürdüğü empati kavramını öne sürmüştür (Lockwood, 2016). Ortaya çıkışıyla beraber empati kavramı, sempati terimini geride bırakarak araştırmacıların odak noktası haline gelmiş ve özellikle psikoloji literatürünü giderek ele geçirmiştir (Jahoda, 2005).

Karsten Stueber, Lipps'in tanımladığı Einfühlung kavramından, insanın başka insanları, canlı varlıkları, nesnelere, sesleri, renkleri hissetme eğilimini içeren bir fenomen olarak bahsetmiştir (Curtis ve Elliott, 2014). Hem Lipps hem de Titchener, empatinin ortaya çıkmasını sağlayan mekanizmanın, gözlemlenen kişi veya nesnenin içsel bir taklidi olduğuna inanıyordu (örneğin, stresli birini gördüğümüzde, kaslarımızı germek); bu süreç, günümüzde motor taklit olarak adlandırılmaktadır (Davis, 1996).

Bir yetenek olarak empati, sosyal iletişimin önemli bir parçasıdır (Praszkie, 2014). Empati, başkalarının nasıl hissettiğini ve düşünce sisteminin nasıl işlediğini anlamamıza, duygu ve davranışlarını öngörebilmemize ve diğerlerinin sahip olduğu duyguları deneyimlememize olanak tanımaktadır. Empati aynı zamanda bizi diğer insanlara yardım etmeye teşvik eden ve ayrıca başkalarına zarar vermeyi de önleyen prososyal davranışlar gibi nitelikleri içeren bir kavramdır. Empati kavramının tarihsel süreci düşünüldüğünde neredeyse literatüre yeni girmiş bir kavram olmasına rağmen, bu yeteneğin ilkel zamanlardan beri var olduğuna inanılmaktadır (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Praszkie, 2014; Thompson, 2001).

Thompson (2001), şefkat barındıran bütün davranışların temelinde duygusal bir bağ bulunduğundan ve bu yüzden bu tür davranışların evrimsel kökeninin ebeveyn bakımı olduğundan bahsetmektedir. Evrimsel psikoloji açısından, evlat dışındaki mağdur veya sıkıntı içerisinde olan bireylerle empati kurma ile birlikte yardım etme ya da bakım sağlama davranışının, ebeveynlik rollerinden kaynaklanarak ortaya çıktığı ve içinde bulunulan sosyal çevreyi de kapsayacak şekilde yayıldığı öne sürülmüştür. Sosyal psikoloji açısından ise empati, genellikle bir grubun üyeleri arasında ortaya çıkar. Empati genellikle insanlar arasında bir çeşit bağ oluşturur. Bu bağlamda bireyler, özellikle kendilerine benzeyen ve kendileri gibi hareket eden veya aynı şekilde acı çeken kişilerle daha çok empati kurma eğiliminde olmaktadır (Riess, 2017).

Sosyal canlılar olarak bireyler, karmaşık çevrelerde yaşarlar ve hayatlarının büyük bir bölümünü başkalarıyla etkileşimde bulunarak geçirirler. Bireyler, sosyal etkileşim sırasında sürekli olarak başkalarını etkileyen olayları algılamaktadır. Bu algı süreci, empati kurmanın ve dolayısıyla başarılı sosyal iletişimin önemli bir adımıdır. Bu süreç, başka bireylerin acılarını ve sevinçlerini hissetmeyi de içermektedir. Empati mekanizmalarını anlamak, olumlu sosyal davranışları tetikleme ve davranış bozukluğu olan kişilere yardım etme konusunda önemli görülmektedir (Irimia, 2010; Lockwood, 2016). Empati, başkalarının düşüncelerini, duygularını ve duygusal durumlarını anlama ve diğerleri ile etkileşimin bilişsel ve duygusal bileşenlerini içeren çok boyutlu bir süreçtir. Empati, diğer kişilerin duygusal durumlarını hayal ederken ya da gözlemlerken, bu gözlemlenen veya imgelenen bireylerin duygularına eşdeğer bir duyguyu tetiklediğinde ortaya çıkmaktadır (Batson, 2011).

Genel itibarıyla, başka bireylerinkine benzer duygusal bir durumun deneyimlenmesi durumu ve diğer kişilerin duygusal ve fizyolojik durumlarını paylaşma yeteneği, empatinin temel özellikleri olarak kabul edilmektedir (Mazza vd., 2015). Çoğunlukla duygusal açıdan ele alınan empati, aynı zamanda biliş temelli olup, başkalarının bakış açısını anlamayı da içerir. Bu durum, başka zihinler hakkında bilgi sahibi olabilmek için içsel veya bilişsel olarak yürütülen bir çeşit karşımızdakini taklit etme biçimidir (Praszkie, 2014; Thompson, 2001).

Literatürde empati kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Hoffman (1989) empatiyi, bir başkasının duyguları ile uyumlu bir duygu hissetmek olarak tanımlamıştır. Davis (1996), empatinin duygusal ve bilişsel yönlerinden bahsetmiştir. Empatik duygu; üzgün olana üzülmeye, muhtaç olana acıma, mutlu olana sevinç gibi birçok biçimde olabilmektedir. Burada deneyimlenen duygular, neredeyse birbirine eş ya da genel olarak uyumlu olabilmektedir (Davis, 1996). Batson (2011) ise empatinin, bir kişinin duygularını anlamaktan, başka birinin acı çekmesinden kaynaklanan sıkıntı hissine ve kendimizi etkili bir şekilde diğer kişilerin yerine koymaya kadar uzanan sekiz farklı boyutu olduğunu öne sürmektedir. Bununla birlikte, empatinin duygusal ve bilişsel olmak üzere iki boyutlu olduğu konusunda genel bir fikir birliği olduğu görülmektedir (Westaby ve Jones, 2018).

Bir kişiye verilen bütün duygusal veya bilişsel tepkiler, belirli bir durumdan ortaya çıkmaktadır. Bu tepkiler; biriyle yüz yüze konuşmak, dışarıda birinin durumuna tanık olmak ya da gazete haberi okumak gibi belirli durumlardan kaynaklanmaktadır. Gösterilen duygusal tepkilerle ilişkili olan bu durumlar, gözlemleyen kişide bir tepki uyandırma gücü açısından farklılık göstermektedir. Özellikle mağdur ve çaresiz bireylerin sergilediği olumsuz duygular, gözlemcide daha güçlü duygusal tepkilere sebep olabilmektedir. Diğer durumlarda ise,

gözlemcinin bireysel özellikleri de dâhil olmak üzere daha farklı faktörler rol oynayabilmektedir (Davis, 1996).

Bazı bireyler, doğuştan diğer kişilerden daha empatik olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerde empati düzeyi daha yüksek olan bireylerin daha az saldırgan oldukları, daha fazla bağış yaptıkları ve diğer kişilere daha fazla yardım ettikleri ifade edilmiştir (Khanjani vd., 2015). Bu durumda, yapısal ve bağlamsal faktörlere karşı duyarlı ve çok boyutlu bir yapı olduğu düşünüldüğünde, doğuştan sahip olunan bir özellik olarak empatinin, bireysel deneyimlerden ve çevresel koşullardan olumlu ya da olumsuz etkilenecek şekilde değişebileceği düşünülmektedir (Paro vd., 2014).

2.3.1.2. Empatinin alt boyutları

Literatürdeki mevcut yaklaşımlar, empatiyi tek boyutlu bir yetenek olarak değil; farklı ancak birbiri ile etkileşimli bileşenleri kapsayan karmaşık sosyo-duygusal bir beceri olarak ele almaktadır (Decety ve Svetlova, 2012; Riess, 2017).

Empati kavramı; diğer kişilerin duygusal durumları tarafından uyarılma ve gözlenen kişinin duygusuna eş değer bir duygusal tepki vermeyi içeren duygusal bileşen, bir başkasının sıkıntısını hafifletme motivasyonuna karşılık gelen empatik ilgi ve gözlemcinin bilinçli olarak başka bir kişinin nasıl düşündüğünü veya hissettiğini anlayabilmek için perspektif almayı içeren bilişsel bileşen olmak üzere birbiriyle etkileşim halinde olan birkaç alt boyut içermektedir (Decety ve Jackson, 2004; Decety ve Svetlova, 2012; Decety ve Yoder, 2016). Henderson (1987), empati kavramını üç ayrı kategoride özetlemektedir; bir başkasının duygusunu hissetmek (duygusal empati), bir başkasının yaşadığı deneyimi o kişinin perspektifinden hayal ederek hem duygusal hem de bilişsel olarak anlamak (bilişsel empati) ve bir başkasının sıkıntısını giderme ihtiyacı hissetmek (sempati). Empatinin duygusal boyutu, gözlemci konumunda olan kişinin, gözlemlediği bireyin duygusal durumuna verdiği bir çeşit duygusal tepki içeren bir durum olarak açıklanmaktadır. Bu empati biçimi, sempati ile benzer kabul edilmektedir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Riess, 2017).

Duygusal ve/veya fiziksel yönden acı çeken bir kişiyi gözlemlemekten kaynaklanan duygusal empatiye bağlı tepkiler iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; kendine yönelik tepkiler ve diğer odaklı tepkilerdir. Kendine yönelik tepkiler, diğer kişinin olumsuz durumuna tank olunduğunda yaşanan kaygı ve psikolojik sıkıntı duygularıdır, diğer odaklı tepkiler ise empatik ilgi olarak ifade edilen ve diğer kişinin iyiliğini gözetmeye odaklanan duygulardır (Davis,

1996). Bu iki farklı duygusal tepkinin motivasyon kaynaklarının da farklı olabileceği düşünülmektedir. Kendine yönelik duygular, gözlem yapan kişiyi kendi sıkıntılarını azaltmaya güdülerken, başkası odaklı duyguların, gözlemciyi diğer kişinin ihtiyaçlarına odaklanmaya ve bu kişiye yardım etmeye motive edeceği belirtilmektedir (Batson, 2011).

Batson (2011), empatinin temelde fedakârlık motivasyonu barındırdığından söz ederek mağdur kişilere karşı gösterilen sempati, merhamet durumlarını empatik duygular olarak tanımlamıştır. Batson, bir kişinin başka birine kişisel yarar elde etmeksizin yardım etmesi durumunu ele alarak Empati-Fedakârlık Teorisini ileri sürmüştür. Bu teoriye göre, empatik duygu ne kadar büyük olursa fedakârlık motivasyonu da o ölçüde büyük olmakta ve burada motivasyon, özgecil, faydacı veya her ikisi de olabilmektedir. Ancak burada yardıma ihtiyacı olan kişiye yönelik empati kurmanın, o kişiye yardım etmede fedakâr yani özgecil bir motivasyon uyandırabileceği öne sürülmüştür.

Empatinin duygusal bileşeni ile ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır. Duygusal empatinin genellikle üç çeşidi olduğundan ve bunların da gözlemci kişinin başkalarının duygularına verdiği duygusal tepkinin türüne göre farklılaştığından bahsedilmektedir. Birinci tepki türünde, gözlemcinin duygusu diğer kişinin duygusuyla aynıdır (örnek; diğer kişi korku hissettiğinde biz de korku hissederiz). İkincisinde, gözlemcinin duygusal tepkisi diğer kişinin duygusuna uygundur (örnek; diğer kişinin üzüntüsüne acıma). Üçüncüsünde ise, gözlemci kişinin duygusu, başkasının sıkıntısına yönelik endişe ve merhamet barındırır. Bu tanımların tümünün duygusal empatiyi açıklayabileceği söylenmiş ve bu tepkiler dışında gözlemcinin, gözlenen kişinin duyguları ile uyumsuz herhangi bir duygusal tepki yaşama durumunun ise (örnek; sıkıntı içinde olan bir kişinin durumuna sevinme), empatiyi tanımlamada hariç tutulması gerektiği belirtilmiştir. Ancak burada, uygun duygusal tepkilerin ne olduğunu tanımlamak zordur (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004).

Empati ve sempati durumlarının anlamları ve aralarındaki farklar konusunda bir fikir birliği yoktur (Jahoda, 2005). Ancak duygusal empatiden farklı olarak, gözlemci tarafından, gözlenen kişinin sıkıntısına karşılık olarak verilen duygusal tepki, bireyde diğer kişinin acısını azaltmak için harekete geçme arzusu duymasına yol açtığından, sempatinin oluştuğu belirtilmektedir (Batson, 2011; Davis, 1996). Burada duygusal empati, sempatiye yol açmaktadır ve böyle bir durumda kişi, başkalarının sıkıntılarını ve acılarını dindirmek için uygun davranışta bulunma isteğine sahiptir ve sempatinin ortaya çıkması için eylemi gerçekleştirmek zorunlu değildir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Gerdes vd., 2010). Örnek olarak, muhtaç birine karşı yardım etme arzusu içerisinde olmak sempati olarak kabul

edilir. Burada eylemi gerçekleştirme zorunluluğu yoktur ve tepki yine de sempati olarak adlandırılır, çünkü başkasının sıkıntısını giderme niyeti söz konusudur. Ancak muhtaç bireyin durumu karşısında sadece acıma veya üzüntü duyguları hissedilip, bu kişinin sıkıntısını azaltabilmek için harekete geçme arzusu deneyimlenmediyse, bu durum sempati değil, empati olarak kabul edilir. Buna ek olarak, muhtaç kişinin durumuna karşılık gözlemcinin herhangi bir nedenden dolayı mutlu olması ise ne empati ne de sempatiye dâhildir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004).

Empatinin duygusal yönü, genellikle bir kişinin durumunu gözlemlemenin olduğu duygusal tepki durumudur. Empatinin duygusal bileşeninin şefkat, duygusal bulaşma, empatik ilgi veya sempatiden ayrı değerlendirilmesi gereken bir yapı olduğu genel olarak kabul görmektedir. Bütün bu yapılar sıklıkla birbirine benzer koşullarda ortaya çıksa da kavramsal olarak empatiden farklılaşmaktadır. Duygusal empatide, gözlemcinin duyguları gözlenen kişinin duygularıyla eş durumda olmasına rağmen kişi bu duygulara neden olanın başka biri olduğunun bilincindedir (Lockwood, 2016).

Empati, bireylerin başkalarının duygusal durumlarını anlamasına ve hissetmesine olanak tanıyan, şefkat barındıran davranışlarla sonuçlanan karmaşık bir yetenektir. Merhamet, bir başkasının acısının algılanması ile birlikte şefkat içeren bir tepkide bulunma durumudur. Bireyleri, gözlemden eyleme geçiren aynı algı ve tepki sürekliliğinin parçası oldukları için, şefkat ya da merhamet empati olmadan var olamaz (Riess, 2017). Buna karşılık, merhamet veya şefkatli olma durumu acıma duygusu içerdiği için empatiden farklıdır. Empati ayrıca, başka birinin sıkıntısına maruz kalmayla tetiklenen ve gözlemleyen kişideki yardım etme ve acısını dindirme eğilimi olarak tanımlanan sempatiden de farklı bir kavramdır (Baron-Cohen ve Wheelwright 2004). Bir yetenek olarak empati, bu kavramlardan sıyrılarak, başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlama ve çevreyi onların gözlerinden görebilme kapasitesidir (Praszkie, 2014).

Empatinin bilişsel boyutu, gözlenen kişinin duygularını, düşüncelerini ve niyetlerinin algılanmasını sağlar Bilişsel empati; benlik-öteki farkındalığı, perspektif alma ve duygu düzenleme gibi süreçler içermektedir. Empatinin bilişsel süreçleri devreye girdiğinde, diğer gözlemlenen kişilerin perspektifi alınır ancak kişi, bunu yaparken aynı zamanda kendi benliğiyle gözlemlediği kişi arasındaki ayrımı da korumayı sürdürür (Lockwood, 2016; Wagaman vd., 2015). Burada gözlemci konumundaki kişinin duyguları gözlemlediği kişinin duyguları ile eş durumunda olmasına rağmen, birey, kendi duyguları ile başkalarının duyguları arasındaki ayrımın bilincinde olur. Bilişsel boyutun duygu düzenleme süreci ise, kişinin

duygularını kontrol altına alabilme yeteneğini ifade etmektedir. Empati, otomatik olarak meydana gelir ancak bilinçli olarak yürütülen süreçleri kapsamaktadır (Cuff vd., 2014). Bilişsel süreçlerde rol alan bu üç bileşen, başkalarının düşünce ve duygularına karşı derinlemesine bir anlayış ortaya koymasında rol oynamaktadır (Wagaman vd., 2015).

Duygusal ve bilişsel olmak üzere empatinin her iki bileşeninin de empati kurma sürecine önemli katkıları bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar tarafından, empatinin yalnızca duygusal süreçlerden meydana geldiği ve yürütülen bilişsel süreçlerin duygusal empati boyutuna bağlı olarak ortaya çıktığı şeklinde açıklamalar öne sürülmüştür (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Lockwood, 2016). Empatinin birbirinden ayrı çalışabilen bileşenlere sahip bir mekanizma olup olmadığını görebilmek adına, alt boyutlarla ilişkili durumlar ele alınarak tartışılması gerekmektedir (Smith, 2009).

2.3.2. Özgecilik kavramı

Latince “alter” ve “ui” kelimelerinden oluşan “başkaları için” anlamına gelen özgecilik, İngilizce “altruism” olarak ifade edilmiştir (Scott ve Seglow, 2007). Özgecilik psikoloji, ekonomi, sosyoloji ve siyaset bilim olmak üzere birçok farklı alanda çalışılmıştır (Ekşi vd., 2016).

Özgecilik ile ilgili sosyal psikoloji alanındaki çalışmaların ise 1980ler ile birlikte ağırlık kazandığı görülmüştür (Pillivain ve Charng, 1990). Özgecilik 20. yüzyıla kadar yardım kuruluşları ile ilişkilendirildiğinden daha çok dini yönü ile ele alınmıştır (Mutafçılar ve Karadağ, 2009b). 19. yüzyılın önemli sosyolog ve filozoflarından olan Fransız August Comte (1875), *Systeme de Politique Positive* adlı eserinde özgeciliği, başkaları uğruna yaşama arzusu olarak tanımlamıştır. Böylelikle Comte, özgeciliği dini bakış açısından soyutlayarak sosyal bilimler alanına yeni bir kavram kazandırmıştır (Mutafçılar ve Karadağ, 2009b). Ünlü Fransız Filozof Durkheim ise özgeciliğin birine nazik davranmak olmadığını menfaat beklemeden gönüllü bir şekilde diğerinin faydasına yönelik eylemde bulunmak olarak tanımlamıştır (Dubeski, 2001).

Campbell (1972) özgeciliği, gelişmiş bir toplumsal düzen için kişinin toplumsallık duygusu ile hareket ederek benliğinden fedakârlık göstermesi olarak tanımlamaktadır. Cohen (1972) özgeciliği diğerinin ihtiyacını ve isteğini gözeterek hiçbir karşılık ya da kazanç beklemeden verme isteğine dayandırmaktadır. Kapıkıran’a (2008) göre ise özgecilik topluma

katkıda bulunan davranışları içermektedir. Leeds ise (1963) hangi davranışların özgeci olup olmadığını anlaşılması için üç ölçüt sıralamıştır:

- (a) Davranışın altındaki güdü, diğerinin iyilik haline ve gelişimine pozitif katkıda bulunmaktır. Kişinin diğerine katkıda bulunma zevkinden başka herhangi bir kazancı ya da çıkarı yoktur.
- (b) Hiçbir görev ve sorumluluk duygusu olmadan yalnızca gönüllülük esastır.
- (c) Diğer kişi bu davranışını iyi olarak tanımlamalıdır.

Kısaca özetlemek gerekirse özgecilik bireyin gönüllü olarak kendi gereksinimi dışında diğerinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik herhangi bir çıkar gözetmeksizin (Eisenberg ve Miller, 1987; Taylor vd., 2015) yaptığı tercihler, değerler ve davranışlar bütünüdür (Akbaş, 2021; Batson ve Powell, 2003; Carlo ve Randall, 2002; Chou, 1998; Feigin vd., 2014; Piliavin ve Charng, 1990; Wispe, 1972;). Kişi karşısındaki ile empati kurmakta ve kimsenin etkisi altında kalmadan kendi hür iradesi ile yardım etmeye karar vermektedir (Cohen, 1972; Ekşi vd., 2016; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Empati, özgeci davranışın motivasyonlarından biridir. Başka bir ifadeyle birinin diğerine empati kurması onu diğerinin ihtiyacını karşılamaya yönelik yardım etmeye güdülemektedir (Ak, 2013; Akbaş, 2021; Batson, 2011; Batson vd., 1997; Eisenberg vd., 2001; Eisenberg ve Miller, 1987). Dolayısıyla ihtiyacı olan birine duyulan empati yardım etme olasılığını artırmaktadır (Krebs, 1975).

Davranışın altında yatan güdüler yönünden özgeciliğe ilişkin farklı görüşlerin varlığı özgeciliğin farklı şekilde ele alınmasına ve tanımlanmasına neden olmaktadır (Batson ve Shaw, 1991; Feigin vd., 2014; Topuz, 2013;). Piliavin ve Charng (1990) özgeciliğin insan doğasının bir parçası olduğunu savunurken Wakefield (1993), insan doğasının egoist olduğunu dolayısıyla tam anlamıyla özgeciliğin mümkün olmadığını savunan görüşlerin var olduğunu belirtmektedir. Egoist bir güdü ile hareket eden kişi kendi refahını artırmayı amaçlamaktadır. Yani, egoizm kişinin kendi iyi oluşunu özgecilik ise diğerinin iyi oluşunu desteklemeye yöneliktir. Özgeci davranış ise benmerkezci özgecilik ve diğer kişi merkezli özgecilik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Benmerkezci özgeciliğe kişi kendi iyiliğini düşünerek özgeci davranışta bulunurken diğer merkezli özgeciliğe özgeci davranışının altında yatan neden diğerinin iyiliğidir (Batson, 1997; Batson ve Shaw, 1991; Kapıkıran, 2008). Dolayısıyla özgeci davranış motivasyonu yönünden farklılaşmaktadır. (Feigin vd., 2014). Benmerkezli özgeciliğe

örnek verecek olursak kişi yardım edeceği kişi ile empati kurmakta ve rahatsızlık hissetmektedir. Rahatsızlık hissinden kurtulmak için diğerine yardım etmektedir. Aslında kişi diğerine yardım ediyor gibi görünse de kendi içsel sıkıntısını gidermektedir. Ya da övgü almak toplum tarafından onaylanmak amacıyla kişiler diğerine yardım etmek zorundalığı hissetmektedir (Batson, 2011; Batson ve Shaw, 1991; Carlo vd., 1991). Satow (1975) kişiyi yardım etmeye iten güdülerden biri de sosyal kabul olduğunu belirtmektedir. Ayrıca içselleştirilmiş norm ve kurallar nedeniyle kişi bir zorunluluk olarak diğerinin ihtiyacına yönelebilmektedir (Carlo ve Randall, 2002).

Batson ve Shaw (1991) özgeci davranan kişinin diğerinin yararını sağlama güdüsü ile hareket ettiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda özgeci davranışta bulunan kişi iyilik yaptığı için doyum hissetmektedir (Batson ve Shaw, 1991; Wispe, 1972). Ancak burada dikkat edilecek husus kişinin salt kendini iyi hissetmek için özgeci davranıp davranmadığıdır. Eğer kişinin motivasyonu kendini iyi hissetmek ise bu özgeci bir davranış değildir, ancak iyi hissetmek davranışa eşlik ediyorsa özgeci davranıştır (Wispe, 1972). Dolayısıyla özgecilik - insanlara yardım etmenin getirdiği haz dışında- karşındakinden herhangi bir karşılık, takdir beklemeden menfaat gütmeyen yapılan eylemler bütünüdür (Taylor vd., 2015).

Eisenberg vd. (1999), özgeci bir kişiliğin varlığını destekleyen kanıtları üç başlıkta toplamışlardır. Bunlardan ilki evrimsel olarak adapte olabilen sempatinin kalıtsal olduğuna dair kanıtların varlığıdır (Matthews vd., 1981; Akt; Carlo ve Randall, 2002). İkincisi ise prososyal davranma eğilimini çocuk ve ergenlik boyunca inceleyen boylamsal araştırmaların varlığıdır (Davis ve Franzoi, 1994; Eisenberg vd., 1999). Son olarak ise farklı bağlamlardaki prososyal davranışlar ile kişilik değişkenleri arasındaki ilişkiyi gösteren araştırmalar mevcuttur (Carlo vd., 1991).

Alanyazını incelendiğinde özgeciliğin daha iyi bir mental sağlık (Schwartz vd., 2003), psikolojik iyi oluş (Thoits ve Hewitt, 2001; Topuz, 2013) ile ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar vardır. Dunn vd. (2008) tarafından yürütülen araştırmada para harcamanın kişiyi kısa süreli mutlu ettiğini ancak diğerinin faydasına olacak şekilde para harcamanın kişinin kendisi için harcamasından daha çok mutlu ettiği görülmüştür. Alden ve Trew'in (2013) genç yetişkinler üzerinde yaptığı araştırmada diğerine küçük nezaket davranışları göstermenin olumlu duyguları artırdığı saptanmıştır.

Rafky ve Beckerman (1972) öğretmen özgeciliğini bencil olmayan güdüler ile toplumun esenliğine katkıda bulunma ve öğrencilerin iyiliği için çalışma olarak

tanımlamaktadır (Akt; Mutaftçılar ve Karadağ, 2009). Çünkü öğretme isteğinin temelinde özgecilik yatmaktadır (Joseph ve Green, 1968). McGaghie vd. (2002) ise özgeciliğin kişisel bir nitelik olmadığını ölçülebilir, eğitim ve öğretim ile geliştirilebilir ve artırılabilir olduğunu belirtmektedir. Nitekim Öztürker'in (2014) araştırmasında öğretmenlerin özgecilik düzeyinin 6 yaş çocuklarının prososyal davranışlarını yordadığı saptanmıştır. Fox'un (1961) araştırmasında ise öğretmen adaylarının mesleği tercih etme nedenleri bir şeyler öğretme arzusu ve çocuklara ve topluma hizmet etme isteği olarak sıralanmaktadır. Öyleyse çocuklara yardım etmek ve onlarla ilgilenmek öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedenleri arasındadır (Book ve Freeman, 1986; İşmen ve Yıldız, 2005; Joseph ve Green, 1986). Bu bağlamda öğretmenlerin meslek seçimlerinde özgeci güdülerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte çocukların en çok zaman geçirdikleri ortamlar ev ve okul ortamı olduğundan çocuklar ebeveynlerinden sonra öğretmenlerini örnek almaktadır (İşmen ve Yıldız, 2005). Nitekim Bergem'in (1990) araştırmasında öğrenciler hayran oldukları ve örnek aldıkları öğretmenlerinden coşkuyla bahsetmiştir. Öğrenciler öğretmenlerini rol model olarak aldıklarını ve öğretmenlerinin kendileri üzerinde büyük katkıları olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla özgeci bir öğretmen sınıf ortamında öğrencilerin özgeci davranışlarını pekiştirerek ya da öğrencilere rol model olarak öğrencilerinin de özgeci davranışta bulunmasını sağladığı düşünülmektedir. Böylece öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

2.3.2.2. Özgeciliği etkileyen faktörler

İnsanların özgeci davranışlarda bulunmasını etkileyen faktörler kişinin içinde bulunduğu hissiyat, kişilik özellikleri, başkalarının varlığı, toplumsal norm, zaman baskısı ve çevresel koşullar olarak sayılabilir (Taylor vd., 2015; Uslu, 2019). İnsanlar olumlu duygular içerisindeyken özgeci davranma eğilimlerinin arttığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Baron, 1997; Carlson vd., 1988). Örneğin, olumlu duygular hisseden müşteri temsilcileri iş arkadaşlarına ya da müşterilere karşı daha çok özgeci davranışlarda bulunmuşlardır (George, 1991). Carlson vd. (1988) özgeci davranış ile olumlu duygu durum arasındaki ilişkinin nedenlerini açıklamaya çalışmışlardır. En yalın hali ile pozitif hisseden bireylerin diğerlerini de daha olumlu algılamaya meyilli olduğunu dolayısıyla özgeci davrandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra olumlu ruh halinde olan bireyler özgeci davranarak iyi hissetmeye devam etmeyi amaçlamaktadır. İnsanların olumlu hissetmeye dair anılarının hafızalarında olduğunu ve geri çağırma ile bir sonraki olay ve durumlara referans olduğunu dolayısıyla yardım edebilecekleri bir durum oluştuğunda iyi hissetmeye devam etmek için

özgeci davrandıklarını belirtmiştir (Carlson vd., 1988). Bu bağlamda özgeci davranış, kişinin kendisini daha iyi hissetmesini ve kendisini daha olumlu algılamasını sağlamaktadır (Williamson ve Clark, 1989).

Carlson ve Miller'a (1987) göre olumsuz ruh halinde olan kişiler eğer yardım ettiklerinde olumsuz hislerinden uzaklaşacaklarını düşünürlerse özgeci davranmaktadırlar. Ancak olumsuz ruh hali kişinin kendisiyle meşgul olmasına neden olursa özgeci davranma ihtimali azalmaktadır. Bir başka deyişle, kişi ruh halinin değişeceğine inanırsa sıkıntı ve üzüntülerinden uzaklaşmak ve iyi hissetmek amacıyla diğer kişiye yardım edebilmektedir (Cialdini vd., 1984).

Huston vd. (1981) insanların can güvenliği olmadığı halde tehlikeli durumlar karşısındaki yardım davranışlarını incelemiştir. Bunun için tehlikeli suç olaylarını engellemeye çalışmış 32 kişi ile derinlemesine görüşme gerçekleştirmişlerdir. Görüşmeler sonucunda yardım eden bireylerin etmeyen bireylere göre daha atletik bir yapıya ve ilk yardım becerisine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Clark ve Word (1974) bozulmuş bir aracın elektrik akımına kapılıp düşen insanların yardım etme davranışlarını incelenmiştir. Daha önce elektrikli araçlar konusunda bilgi ve deneyimi olan insanların %95'inin yardım ettiği görülmüştür. Dolayısıyla kişinin yardım etmesinde sahip oldukları yeterlikler ve olaya müdahale edip edemeyeceğine ilişkin değerlendirmesi belirleyici olmuştur. Knight vd. (1994) ise özgeciliğin tek bir kişilik özelliğinin sonucu değil, çeşitli özelliklerin bir araya gelmesinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Oliner ve Oliner (1990) kendi canları pahasına Nazi kampından insanların kurtulmasını sağlayan insanlarla derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Birçoğu Nazi işkencesinden kurtardıkları insanlara saklanacak yer bulmak, yiyecek temin etmek ve yeni kimlikler oluşturmak gibi özgeci davranışlarda bulunmuşlardır. Üstelik bu davranışlar birini yangın tehlikesinden kurtarmak gibi kısa süreli değil, uzun süreli davranışlardır. Oliner ve Oliner (1990) yaptıkları araştırmanın sonucuna bağlı olarak özgeciliğin var olduğunu asıl sorunun kişiyi özgeciliğe iten faktörlerin neler olduğunu tespit etmekte olduğundan bahsetmişler ve bu soruya yanıt aramışlardır. Özgeci davranan bireylerin çoğu yapılan işkenceleri haksız bulduğunu bu yüzden adalet duygusu ile hareket ettiklerini, empati kurduklarını, acıma duygusu ile karşılık verdiklerini ve sorumluluk hissettiklerini belirtmiştir.

Çevresel faktörler, insanların yardım etme davranışlarını etkilemektedir (Taylor vd., 2015). Örneğin büyük şehirlerde yaşayan insanlar daha az nüfuslu şehirlerde yaşayan insanlara

göre tanımadığı insanlara daha az yardım etme eğilimi göstermektedir (Amato ve Cook, 1983). Ayrıca, kırsal kesimde yaşayan insanların kentlerde yaşayan insanlara göre daha yardımsever olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Amato, 1983; Levine vd., 1984). Kentlerde yaşayan insanların yardım etme eğilimlerinin düşük olmasına kentlerdeki suç oranları, yardım edilecek kişinin tanınmıyor oluşu gibi nedenlerle açıklama getirilmektedir (Taylor vd., 2015).

Bir diğer unsur ise değerlendirilme kaygısıdır. İnsanlar yardım istemeyen ya da ihtiyacı olmayan birine yardım ederek utanç verici bir duruma düşmek istememektedir (Latane ve Darley, 1968b). Son olarak zamanın kısıtlı olması kişinin özgeci davranıp davranmayacağını etkilemektedir (Darley ve Batson, 1973). Bu bağlamda yardım etme davranışlarını etkileyen çeşitli faktörlerin olduğu söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırma ruh sağlığı çalışanlarında narsisizm ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmış nicel bir çalışmadır. İlişkisel tarama deseni, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılan bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2005). Bu çalışmada narsisizm (ve alt boyutları) ile yardım etme eğilimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye genelinde ruh sağlığı alanında çalışan ve bu alanlarda danışmanlık hizmeti sunan (psikologlar, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatristler ve diğer ruh sağlığı uzmanları) profesyoneller oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni bu yönüyle ruh sağlığının farklı alanlarında yürütülmesi nedeniyle geniş ve heterojen bir yapıya sahiptir.

Katılımcılara ulaşmak için bu çalışmada çevrimiçi anket yöntemi kullanılmış ve araştırmaya katılım için ölçeklerin düzenlenerek oluşturulduğu çevrimiçi bir anket formu oluşturulmuştur. Bu form katılımcılara ruh sağlığı çalışanlarının bulunduğu profesyonel platformlar, sosyal medya grupları, bağlantılar ve e-posta adresleri aracılığı ile paylaşılmıştır. Bu yöntem ile Türkiye genelinde farklı bölgelerdeki ruh sağlığı çalışanlarına ulaşmayı mümkün kılmış ve örneklem çeşitliliğini artırmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu toplam 114 ruh sağlığı çalışanı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmanın ilk aşaması olarak Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan uygulamanın etik açıdan uygun olduğuna dair 27.12.2024 tarihinde (Bkz. Ek.2) etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayına sunulmak amacıyla çalışmada kullanılması planlanan ölçekler için gerekli kişilerden mail yoluyla kullanım izinleri alınmıştır. Bir sonraki aşamada bu ölçekler çevrimiçi bir platformda katılımcılar için kolay ve erişilebilir olması açısından yeniden düzenlenmiş ve bir link yoluyla gerekli bağlantılar üzerinden katılımcılara iletilmiştir. Çalışma formunun başında katılımcılara araştırma ile ilgili, araştırmanın konusu, kim tarafından yürütüldüğü, amacı, bilgilerin ne kadar

süre saklanacağı gibi gerekli bilgiler sunulmuş ve çalışmaya katılım izinlerini almak amacıyla Gönüllü Katılımcı Onam Formu kullanılmıştır. Buna ek olarak katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Demografik Bilgi Formu da yer almaktadır. Çalışmada ruh sağlığı çalışanlarının Narsisizm düzeylerini ölçmek amacıyla, Beş Faktör Narsisizm Ölçeği (Five Factor Narcissism Scale) Türkçe versiyonu (Ekşi, 2016) ile yardım etme eğilimlerini ölçmek amacıyla Yardım Yönelimi Ölçeği (Help Propensity Scale) (Duru, 2002) kullanılmıştır.

3.3.1. Gönüllü katılımcı onam formu

Bu çalışmada Gönüllü Katılımcı Onam Formu ile araştırmaya katılan tüm bireylerin gönüllülük esasına dayalı olarak yer alması sağlanmıştır. Katılımcılara araştırmaya katılmadan önce formda gerekli bilgiler ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Araştırmanın amacı ve kapsamı, araştırmanın hedefi ve konusuna ilişkin açıklamalar katılımcıların neden dahil olduklarına dair genel bir bilgi verilmiştir. Aynı zamanda katılımcılara araştırmadan istenilen herhangi bir zamanda ve gerekçe sunmaksızın ayrılacakları ve anonimliklerinin ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Araştırmanın olası riskleri ve faydaları hakkında bilgilendirme yapılmış ve araştırmaya katılımlarının herhangi bir fiziksel veya psikolojik bir risk taşımadığına dair güvence verilmiştir. Gönüllü katılımcı onam formu (Bkz.Ek 3) verilmiştir.

3.3.2 Demografik bilgi formu

Araştırma kapsamında katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla Demografik Bilgi Formu Kullanılmıştır. Bu formda çalışmanın amacına uygun olarak katılımcıların cinsiyet, yaş ve hangi ruh sağlığı alanı profesyoneli oldukları gibi temel bilgiler sorulmuştur. Araştırmada cinsiyet dağılımını belirlemek amacıyla kadın ve erkek seçeneklerine yer verilmiş olup katılımcıların yaşları belirli aralıklar verilerek (23-20, 31-40, 40-60) seçim yapmaları beklenmiş ve son olarak hangi ruh sağlığı alanında çalıştıkları (psikolog, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyal hizmet, psikiyatrist) sorulmuştur. Edinilen bilgiler yalnızca araştırma amacıyla kullanılmış ve tüm bilgiler anonim ve gizli tutulmuştur.

3.3.3 Beş Faktörlü Narsisizm Ölçeği-Kısa Formu (BFNÖ)

Beş Faktörlü Narsisizm Ölçeği-Kısa Formu (FFNI-SF), Glover ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilen Beş Faktörlü Narsisizm Envanteri'nin (FFNI) bir türevidir. FFNI, kişilik bileşenlerini ölçmek amacıyla 148 maddelik öz bildirimli bir ölçek olarak tasarlanmış olup,

McCrae ve Costa'nın (2003) önerdiği beş faktörlü kişilik modeli çerçevesinde narsisizmle ilişkilendirilen özellikleri değerlendirmektedir. Glover ve arkadaşları, narsisizmle bağlantılı 15 beş faktörlü kişilik özelliğini doğrulamışlardır. Bu faktörler, kırılğan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizm alt boyutlarına ayrılmakta olup, takdir arayışı, kibir, otoriterlik, güvensizlik, yetki sahibi olma, teşhircilik, sömürücülük, büyüklenmeci fanteziler, kayıtsızlık, empati eksikliği, manipülatiflik, hayranlık ihtiyacı, tepkisel öfke, utanç ve heyecan arayışı gibi öğeleri içermektedir. FFNI, 5 dereceli Likert tipi bir ölçek kullanarak bireylerin narsisistik eğilimlerini değerlendirir ve 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen yanıtlarla uygulanmaktadır. Sherman ve arkadaşları (2015), FFNI'nin kısa formunu geliştirmişlerdir (FFNI-SF). Yapılan analizler, kısa form ile orijinal form arasında yüksek derecede uyum bulunduğunu göstermiştir.

3.3.4 Yardım Yönelimi Ölçeği (YYÖ)

Yardım Yönelimi Ölçeği, bireylerin gerçek yaşam senaryolarında sergilediği diğerkâm yardım etme eğilimlerini değerlendirmek amacıyla Romer, Charles ve Lizzadro (1986) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, toplam 18 farklı durum içermekte olup, bireylerin yardım etme eğilimleri 1 (evet) ve 0 (hayır) şeklinde puanlanmaktadır. Yüksek puanlar, bireyin yardım etme motivasyonunun güçlü olduğunu göstermektedir. Duru (2002) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında, ölçeğin Türkçe ve İngilizce versiyonları arasındaki dil eşdeğerliliği incelenmiş ve elde edilen sonuçlar iki dil arasındaki ilişkinin $n=42$, $r = .75$ olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, yapılan analizler, ölçeğin toplam varyansın %59'unu açıkladığını göstermektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen tüm veriler, SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde, ikili grup karşılaştırmaları için Bağımsız Örneklem T Testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen veriler için ise ikili grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grubun karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi tercih edilmiştir. Ayrıca, ölçekler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma katılımcılarının cinsiyet, yaş ve çalışma alanına ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara ait demografik bilgi tablosu

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	90.	79,6
	Erkek	23	20,4
Yaş	23-30	80	70,8
	31-40	25	22,1
	41- 60	8	7,1
Çalışma Alanı	PDR	53	46,9
	Psikolog	37	32,7
Alanı	Sosyal Hizmet	15	13,3
	Psikiyatrist	8	7,1

Tablo incelendiği üzere katılımcıların büyük bir kısmı kadınlardan oluşmakta olup, bu grup toplamın %79,6'sını temsil etmektedir. Erkek katılımcılar ise %20,4 oranında kalmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında, katılımcıların %70,8'inin 23-30 yaş arasında olduğu görülmektedir. 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar %22,1, 41-60 yaş aralığındaki katılımcılar ise %7,1 oranında yer almaktadır. Çalışma alanlarına göre yapılan dağılımda ise, katılımcıların %46,9'u Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (PDR) alanında çalışırken, %32,7'si psikolog, %13,3'ü sosyal hizmet uzmanı ve %7,1'i psikiyatrist olarak görev yapmaktadır. Bu veriler, katılımcıların çoğunluğunun genç yaşlarda ve PDR alanında çalıştığını göstermektedir.

Tablo 2

Normal Dağılım Tablosu

Ölçekler	N	Min.	Max	Skewness	Kurtosis
Yardım Etme	113	30,00	72,00	-,13	,308
Antagonizm	113	42,00	136,00	,372	,957
Nevrotiklik	113	22,0	55,00	,219	1,303
Dışadönüklük	113	20,00	78,00	-,615	1,494

Araştırmada normallik varsayımının incelenmesi adına analize girecek değişkenlerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2015) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında yer alması söz konusu değişkenin normal bir dağılıma sahip olduğuna işaret etmektedir. Tablo da görüldüğü gibi çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasındadır. Buna göre değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar veri analizinde parametrik testlerin kullanılabilirliğini göstermektedir.

Tablo 3

Cinsiyet faktörüne bağlı olarak yardım etme yönelim düzeyi değişimleri

Ölçek	Cinsiyet	N	x	ss	t	p
Yardım Etme	Kadın	90	51,03	6,96	2,19	0,31
	Erkek	23	47,39	7,79		

Yapılan t-testi sonuçlarına göre, kadın ve erkek katılımcılar arasında yardım etme davranışı açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kadın katılımcıların yardım etme puan

ortalaması 51,03 (SS = 6,96), erkek katılımcıların ise 47,39 (SS = 7,79) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen t değeri 2,185 ve p değeri 0,31'dir. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 4

Cinsiyet faktörüne bağlı narsisizm düzeyi değişimleri

Ölçekler	Cinsiyet	N	X	Ss	T	P
Antagonizm	Kadın	90	82,81	16,78	-1,10	,28
	Erkek	23	87,13	17,26		
Nevrotiklik	Kadın	90	36,44	5,59	,32	,75
	Erkek	23	36,04	4,34		
Dışadönüklük	Kadın	90	53,69	8,97	-1,33	,19
	Erkek	23	56,48	9,15		

Yapılan t-testleri sonuçlarına göre, cinsiyetler arasında antagonizm, nevroitiklik ve dışadönüklük ölçeklerinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Antagonizm ölçeğinde, kadınların puan ortalaması 82,81 (SS = 16,78), erkeklerin puan ortalaması ise 87,13 (SS = 17,26) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen t değeri -1,096 ve p değeri 0,276'dır. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, iki grup arasında antagonizm düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmaktadır. Nevrotiklik ölçeğinde, kadınların puan ortalaması 36,44 (SS = 5,59), erkeklerin puan ortalaması ise 36,04 (SS = 4,34) olarak belirlenmiştir. t değeri 0,320 ve p değeri 0,750'dir. Bu p değeri de 0,05'ten büyük olduğu için, cinsiyetler arasında nevroitiklik düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Dışadönüklük ölçeğinde, kadınların puan ortalaması 53,69 (SS = 8,97), erkeklerin puan ortalaması ise 56,48 (SS = 9,15) olarak hesaplanmıştır, t değeri -1,326 ve p değeri 0,188'dir. Bu p değeri, yine

0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, dışadönüklük düzeyinde de cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 5

Yaş faktörüne bağlı olarak yardım etme yönelimi düzeyi değişimleri

Ölçek	Yaş	N	x	ss	f	p
Yardım Etme	23-30	80	51,00	6,91	3,94	,02*
	31-40	25	47,00	7,21		
	41-60	8	53,50	8,30		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, katılımcıların yaş grupları arasında yardım etme davranışı açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır. 23-30 yaş arası katılımcıların yardım etme puan ortalaması 51,00 (SS = 6,91), 31-40 yaş arası katılımcıların ortalaması ise 47,00 (SS = 7,21) olarak hesaplanmıştır. 41-60 yaş arası katılımcıların puan ortalaması ise 53,50 (SS = 8,30) olmuştur. Elde edilen f değeri 3,935 ve p değeri 0,022'dir. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, yaş grupları arasında yardım etme davranışında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 6

Yaş faktörüne bağlı olarak narsisizm düzeyi değişimleri

Ölçekler	Yaş	n	x	ss	f	p
Antagonizm	23-30	80	81,66	15,19	3,72	,03*
	31-40	25	91,56	16,40		
	41-60	8	79,38	27,35		
Nevrotiklik	23-30	80	36,11	4,92	,47	,63
	31-40	25	37,28	5,60		
	41-60	8	36,00	8,54		
Dışadönüklük	23-30	80	53,33	8,09	6,13	,003*
	31-40	25	59,08	8,26		
	41-60	8	48,50	14,25		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, yaş grupları arasında antagonizm, nevrotiklik ve dışadönüklük ölçeklerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Antagonizm ölçeğinde, 23-30 yaş arasındaki katılımcıların puan ortalaması 81,66 (SS = 15,19), 31-40 yaş arasındakilerin ortalaması ise 91,56 (SS = 16,40) olarak belirlenmiştir. 41-60 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması ise 79,38 (SS = 27,35) olmuştur. Elde edilen f değeri 3,724 ve p değeri 0,027'dir. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, yaş grupları arasında antagonizm düzeyinde anlamlı bir fark bulunduğu sonucuna varılmaktadır. 31-40 yaş arasındaki katılımcıların, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek antagonizm puanlarına sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Nevrotiklik ölçeğinde, 23-30 yaş arası katılımcıların puan ortalaması 36,11 (SS = 4,92), 31-40 yaş arası katılımcıların ortalaması 37,28 (SS = 5,60) ve 41-60 yaş arası

katılımcıların ortalaması ise 36,00 (SS = 8,54) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen f değeri 0,469 ve p değeri 0,627'dir. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, yaş grupları arasında nevroitiklik düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Dışadönüklük ölçeğinde, 23-30 yaş arası katılımcıların puan ortalaması 53,33 (SS = 8,09), 31-40 yaş arası katılımcıların ortalaması ise 59,08 (SS = 8,26) olarak hesaplanmıştır. 41-60 yaş arası katılımcıların puan ortalaması ise 48,50 (SS = 14,25) olmuştur. Elde edilen f değeri 6,125 ve p değeri 0,003'tür. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, yaş grupları arasında dışadönüklük düzeyinde anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır. 31-40 yaş arasındaki katılımcıların, diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksek dışadönüklük puanlarına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 7

Çalışma alanına bağlı olarak yardım etme düzeyi değişimleri

Ölçekler	Çalışma Alanı	N	X	Ss	F	P
Yardım Etme	PDR	53	51,28	7,45	2,26	,09
	Psikolog	37	50,27	6,53		
	Sosyal Hizmet Uzmanı	15	50,07	7,87		
	Psikiyatrist	8	44,25	6,11		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, çalışma alanlarına göre yardım etme davranışında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Elde edilen f değeri 2,259 ve p değeri 0,086'dır. Bu p değeri, 0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, çalışma alanları arasında yardım etme davranışında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 8

Çalışma alanına bağlı olarak narsisizm düzeyi değişimleri

Ölçekler	Çalışma Alanı	N	X	Ss	F	P
Antagonizm	PDR	53	79,34	14,47	2,97	,04*
	Psikolog	37	85,30	18,40		
	Sosyal Hizmet Uzmanı	15	90,13	17,51		
	Psikiyatrist	8	93,00	17,56		
Nevrotiklik	PDR	53	35,47	4,93	1,23	,30
	Psikolog	37	36,84	5,67		
	Sosyal Hizmet Uzmanı	15	38,27	6,23		
	Psikiyatrist	8	36,50	4,34		
Dışadönüklük	PDR	53	53,30	7,99	1,26	,29
	Psikolog	37	53,95	10,01		
	Sosyal Hizmet Uzmanı	15	55,33	9,89		
	Psikiyatrist	8	59,63	8,72		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, çalışma alanlarına göre antagonizm ve nevrotiklik ölçeklerinde bazı farklar gözlemlenirken, dışadönüklük ölçeğinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Antagonizm ölçeğinde çalışma alanlarına göre anlamlı farklar bulunurken, nevrotiklik ve dışadönüklük ölçeklerinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 9

Yardım etme yöneliminin narsisizm düzeylerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Yor. Değişkenler	R	R ²	Beta yükü	t	f	p
Yardım Etme	,35	,19		12,16	5,38	,000*
Antagonizm			-,40	-3,10		,002
Nevrotiklik			-,01	-,05		,96
Dışadönüklük			,11	1,04		,30

Yapılan regresyon analizine göre, yardım etme davranışı üzerinde belirli değişkenlerin anlamlı etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Modelin genel uyumunu gösteren R değeri 0,35 ve R² değeri 0,19 olarak bulunmuş, bu da modelin bağımlı değişkenin %19'unu açıkladığını göstermektedir. Antagonizm ile yardım etme davranışı arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur (Beta = -0,40, t = -3,10, p = 0,002). Bu sonuç, antagonizmin artışı ile yardım etme davranışının anlamlı şekilde azaldığını ortaya koymaktadır. Nevrotiklik ve dışadönüklük ile yardım etme arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Nevrotiklik (Beta = -0,01, t = -0,05, p = 0,96) ve dışadönüklük (Beta = 0,11, t = 1,04, p = 0,30) ile yardım etme arasında yapılan testlerde elde edilen p değerleri 0,05'ten büyük olup, bu değişkenlerin yardım etme üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 10

Bağımlı Değişkenlerin Birbirleriyle Olan İlişki Düzeyleri ve r Değerleri

		1	2	3	4
Yardım Etme	r	1			
	p				
	n	113			
Antagonizm	r	-,347**	1		
	p	0,000			
	n	113	113		
Nevrotiklik	r	-,228*	,681**	1	
	p	0,015	0,000		
	n	113	113	113	
Dışadönüklük	r	-0,103	,526**	,459**	1
	p	0,279	0,000	0,000	
	n	113	113	113	113

Yapılan korelasyon analizine göre, yardım etme davranışı ile diğer değişkenler arasında bazı anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yardım etme ile antagonizm arasında negatif bir ilişki gözlemlenmiştir ($r = -0,347$, $p = 0,000$), bu da antagonizmin artışıyla yardım etme davranışının azaldığını göstermektedir. Ayrıca, yardım etme ile nevroitiklik arasında da negatif bir ilişki bulunmuş ($r = -0,228$, $p = 0,015$), bu da nevroitikliğin artışıyla yardım etme davranışının azaldığını ve bu ilişkinin anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, yardım etme ile dışadönüklük arasında negatif bir ilişki bulunmamış ($r = -0,103$, $p = 0,279$), yani dışadönüklük ile yardım etme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Diğer taraftan, antagonizm ve nevroitiklik arasında güçlü bir pozitif ilişki ($r = 0,681$, $p = 0,000$), nevroitiklik ve dışadönüklük arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki ($r = 0,459$, $p = 0,000$) bulunmuştur. Ayrıca, antagonizm ve dışadönüklük arasında da zayıf bir pozitif ilişki ($r = 0,526$, $p = 0,000$) gözlemlenmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları incelendiğinde, çalışmaya katılan bireylerin büyük oranda genç yaş grubunda (23-30 yaş) ve psikolojik danışmanlık alanında çalıştığını görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun (%79,6) kadın olması, psikoloji ve danışmanlık alanlarında kadın çalışanların daha fazla olabileceğini düşündürmektedir. Yaş dağılımına bakıldığında, katılımcıların büyük bir kısmının 23-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir (%70,8). Bu durum, araştırmanın daha çok mesleğinin başındaki profesyoneller tarafından doldurulduğunu gösteriyor olabilir. Çalışma alanlarına bakıldığında ise, en yüksek oran PDR (%46,9) ve psikologlardan (%32,7) oluşmaktadır. Bu durum, yardım etme davranışını inceleyen bir çalışmaya katılan bireylerin daha çok bu alanlardan olmasıyla açıklanabilir. Bu demografik bulgular, çalışmanın yorumlanması açısından önemlidir çünkü cinsiyet, yaş ve meslek grupları, yardım etme davranışı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri etkileyebilecek faktörlerdir. Bu nedenle, analizlerde demografik değişkenlerin etkilerinin göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır.

Yardım etme davranışının cinsiyetten bağımsız olarak şekillendiğine dair elde edilen bulgular hem yerli hem de yabancı literatürle karşılaştırıldığında, bu davranışın karmaşık ve çok faktörlü bir etkileşimle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada, yardım etme davranışının cinsiyetle ilişkisini incelediğimizde, literatürün çoğunun kadınları daha yardımsever olarak tanımladığı görülmektedir (Eagly & Crowley, 1986; Karniol, Grosz & Schorr, 2003). Bu çalışmalar, kadınların daha empatik ve başkalarına yardım etme konusunda daha eğilimli olduklarını savunmaktadır. Ancak, bu çalışmanın bulguları, cinsiyetin yardım etme davranışında belirleyici bir faktör olmadığı sonucuna varmaktadır. Bu, özellikle profesyonel yaşamda yardım etme davranışlarının şekillendiği bir bağlamda, toplumsal cinsiyet rollerinin daha az etkili olduğunu göstermektedir. Eagly ve Crowley (1986) tarafından yapılan meta-analiz, kadınların genellikle erkeklere göre daha yardımsever davrandıklarını ortaya koymuş ve bu bulgular, yardım etme davranışının cinsiyetle güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu öne sürmüştür. Benzer şekilde, Karniol ve arkadaşları (2003), kadınların yardım etme konusunda daha fazla eğilimli olduklarını, özellikle de empati düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, bu bulgulara rağmen, araştırmamızda cinsiyetin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinin anlamlı bir fark yaratmadığı gözlemlenmiştir.

Bunun olası nedenlerinden biri, yardım etme davranışının yalnızca cinsiyetle değil, mesleki değerler, toplumsal normlar ve bireysel deneyimlerle de şekillenen karmaşık bir süreç olmasıdır. Yerli literatürde de benzer bir yaklaşım sergilenmiştir. Örneğin, Bıçakçı (2013), sağlık ve sosyal hizmet alanlarında çalışan profesyonellerin, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinden ziyade meslekî etik kurallar ve profesyonel sorumluluklar doğrultusunda yardım etme davranışı sergilediklerini belirtmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2020) de, yardım etme davranışlarının sadece cinsiyete dayalı olmadığını, toplumsal bağlam, kültürel faktörler ve bireysel motivasyonlarla şekillendiğini ifade etmiştir. Bu bulgular, yabancı literatürdeki geleneksel cinsiyet farklılıkları anlayışıyla çelişmekte, ancak profesyonel ve toplumsal bağlamların bu davranışları nasıl dönüştürdüğüne dair önemli ipuçları sunmaktadır. Dovidio ve arkadaşları (1991), yardım etme davranışının, kişilerin profesyonel eğitimlerine ve toplumsal sorumluluk anlayışlarına göre şekillendiğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, yardım etme davranışını sadece bireysel motivasyonlarla açıklamak yetersiz olabilir; meslekî değerler ve etik ilkeler de önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışma, özellikle sağlık, psikoloji ve sosyal hizmet gibi alanlarda çalışan profesyonellerin yardım etme davranışlarının toplumsal cinsiyet rollerinden ziyade, meslekî etik kurallarla daha fazla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bakış açısı, yerli literatürle paralellik göstermektedir, çünkü Türkiye’de yapılan çalışmalar da sağlık ve sosyal hizmet alanındaki profesyonellerin yardım etme davranışlarının, meslekî sorumluluklar ve profesyonel değerlerle şekillendiğini ortaya koymaktadır (Bıçakçı, 2013; Kızılkaya & Doğan, 2010).

Batson (1991) ise yardım etme davranışını yalnızca bireysel özellikler ve çevresel faktörlerle değil, aynı zamanda kişilerin duygusal motivasyonlarıyla da açıklamaktadır. Yardım etme davranışı, empati ve bireysel motivasyonların birleşiminden ortaya çıkan bir süreçtir. Bu yaklaşım hem yerli hem de yabancı literatürde yer alan yardımlaşma anlayışlarını birleştirerek, yardım etme davranışının yalnızca toplumsal cinsiyetle değil, kişisel özelliklerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle hem yerli hem de yabancı literatürde, yardım etme davranışlarının tek bir faktöre indirgenemeyecek kadar karmaşık bir etkileşimin ürünü olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, yapılan çalışmanın bulguları, yardım etme davranışlarının yalnızca cinsiyetle şekillendiğini öne süren geleneksel bakış açılarına karşı, profesyonel değerler, toplumsal normlar ve bireysel motivasyonların etkili olduğunu göstermektedir. Hem yerli hem de yabancı literatürdeki bulgular, bu karmaşık etkileşimlerin yardım etme davranışını nasıl şekillendirdiğini ve toplumsal cinsiyetin bu bağlamda bazen daha az belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Gelecekteki araştırmalar, bu faktörlerin daha

derinlemesine incelenmesiyle, yardım etme davranışlarına dair daha kapsamlı bir anlayış geliştirebilir.

Elde edilen bulgular, cinsiyetin narsisizm düzeyine bağlı değişimleri anlamlı şekilde etkilemediğini göstermektedir. Antagonizm, nevrotiklik ve dışadönüklük gibi narsisizmle ilişkilendirilen psikolojik faktörlerin cinsiyetler arasında anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle antagonizm, nevrotiklik ve dışadönüklük düzeylerinde yapılan t-testleri, kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Antagonizm ölçeğinde, kadınların puan ortalaması 82,81 (SS = 16,78), erkeklerin puan ortalaması ise 87,13 (SS = 17,26) olarak hesaplanmış ve p değeri 0,276 olarak belirlenmiştir. Bu, cinsiyetler arasında antagonizm düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Nevrotiklik ölçeği için de benzer bir durum söz konusudur; kadınların puan ortalaması 36,44 (SS = 5,59) iken erkeklerin puan ortalaması 36,04 (SS = 4,34) bulunmuş ve p değeri 0,750 olarak hesaplanmıştır. Bu da cinsiyetler arasında nevrotiklik düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Dışadönüklük ölçeğinde ise kadınların puan ortalaması 53,69 (SS = 8,97), erkeklerin puan ortalaması ise 56,48 (SS = 9,15) olup, p değeri 0,188 olarak belirlenmiştir, yine bu değer 0,05'lik anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgular, narsisizm ve kişilik özellikleri üzerine yapılan literatürdeki bazı çalışmaları desteklemektedir. Eagly (1987) ve Costa, McCrae, & Holland (2004) gibi araştırmacılar, cinsiyetin psikolojik özellikler üzerinde önemli etkiler yaratabileceğini, ancak bazı kişilik boyutlarında bu etkinin daha az belirgin olabileceğini ifade etmiştir. Narsisizmle ilişkilendirilen kişilik özellikleri (antagonizm, nevrotiklik, dışadönüklük) üzerinden yapılan incelemelerde, özellikle profesyonel ve toplumsal faktörlerin bu özelliklerin şekillenmesinde daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, yerli literatürde de benzer bulgulara rastlanmıştır. Örneğin, Yıldız (2015), cinsiyetin kişilik özelliklerine olan etkisinin kültürel ve toplumsal faktörlere göre değişebileceğini ve bazen erkek ve kadınlar arasında belirgin farklar olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, cinsiyetin narsisizmle ilişkili kişilik özellikleri üzerindeki etkisinin, bireylerin toplumsal rollerinden ve profesyonel yaşamlarından daha fazla etkilendiği vurgulanmıştır. Yine, Türk kültüründeki toplumsal cinsiyet normları, kişilik özelliklerinin cinsiyet farklarını daha az belirgin kılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Sonuç olarak, bu çalışma, cinsiyetin narsisizm düzeyindeki kişilik özelliklerini şekillendirmede belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Gelecek çalışmalar, bu kişilik özelliklerinin daha fazla çevresel ve kültürel faktörlerden nasıl etkilendiğini araştırarak, narsisizm ve benzeri kişilik boyutlarının şekillenmesinde daha farklı unsurları keşfedebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, yaşın narsisizm düzeyleri ve yardım etme davranışları üzerindeki etkilerini ortaya koymakta, aynı zamanda yerli ve yabancı literatürle desteklenen önemli sonuçlar sunmaktadır. Bu bulgular, kişilik özelliklerinin ve davranışsal eğilimlerin yaşa bağlı olarak değişebileceğini gösteren araştırmalarla tutarlıdır. Yardım etme davranışının yaşa göre değişimiyle ilgili literatürdeki birçok çalışma, yaş ilerledikçe yardım etme eğilimlerinin arttığını öne sürmektedir. Özellikle genç yetişkinlerin daha fazla yardım etme eğilimi gösterdiği, ancak yaş ilerledikçe deneyim ve olgunlaşmanın bu davranışı artırabileceği belirtilmiştir (Eisenberg & Lennon, 1983; Schaffer & Green, 2015). Bu bağlamda, 23-30 yaş arasındaki katılımcıların yardım etme puanlarının daha yüksek olması, genç yaşlarda bireylerin sosyal sorumluluklarını yerine getirme eğilimlerinin daha güçlü olduğunu düşündürülebilir. Bununla birlikte, 41-60 yaş arasındaki katılımcıların yardım etme davranışında daha yüksek bir eğilim sergilemesi, kişisel olgunlaşma ve yaşam deneyimlerinin bu tür davranışları teşvik edebileceğini göstermektedir. Bu bulgu, sosyal bağlamdaki değişikliklerin ve bireysel olgunlaşmanın yardım etme yönelimlerini şekillendirdiğine dair önceki araştırmalarla uyumludur (Penner, Dovidio, Piliavin, & Schroeder, 2005). Narsisizm düzeylerinin yaşla ilişkisine bakıldığında, 31-40 yaş arasındaki katılımcıların daha yüksek antagonizm puanları alması, bu yaş grubunun daha fazla kendine odaklanma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Orford (1994) ve Raskin ve Terry'nin (1988) narsisizm üzerine yaptıkları çalışmaları desteklemektedir. Bu çalışmalarda, orta yaş grubunun, özellikle kariyer gelişimi ve kişisel hedeflere ulaşma çabaları gibi faktörlerden dolayı daha fazla kendine odaklanabileceği vurgulanmıştır. Antagonizmdeki artış, bu yaş grubunun daha çok bireysel başarıya odaklanmasını ve daha az empatik olmasını açıklayabilir. Ayrıca, nevrotiklik düzeylerinde yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaması, yaşın duygusal denetim ve stresle başa çıkma düzeyleri üzerinde etkisiz olduğunu düşündürülebilir. Bununla birlikte, Suls ve Martin (2005) gibi araştırmalar, nevrotikliğin kişilik gelişimiyle birlikte değişebileceğini, ancak bu değişimin her yaş grubunda farklı dinamikler izleyebileceğini belirtmektedir.

Dışadönüklük düzeyleri açısından, 31-40 yaş arasındaki katılımcıların daha yüksek dışadönüklük puanlarına sahip olması, bu yaş grubunun daha fazla sosyal etkileşime girmeye ve dışa dönük davranışlar sergilemeye eğilimli olduğunu gösterebilir. Bu durum, birçok literatür çalışmasında, özellikle orta yaş grubundaki bireylerin sosyal ilişkilerde daha aktif ve dışa dönük olabileceği yönünde ortaya konmuştur (Costa & McCrae, 1992; McAdams & Pals, 2006). Ayrıca, 41-60 yaş arasındaki katılımcıların daha düşük dışadönüklük puanları alması, yaş ilerledikçe bireylerin sosyal ilişkilerde daha seçici hale gelmeleri ve yalnızca belirli

ilişkilerde daha aktif olmalarıyla açıklanabilir. Bu bulgu, yaşın sosyal davranışları ve ilişkilerdeki yönelimleri nasıl etkileyebileceğine dair yapılan önceki araştırmalarla örtüşmektedir (Roberts, Walton, & Viechtbauer, 2006). Sonuç olarak, bu bulgular yaşın kişilik özellikleri ve yardım etme davranışları üzerindeki etkisini, yerli ve yabancı literatürle uyumlu bir şekilde ortaya koymaktadır. Yardım etme eğilimlerinin genç yaşlarda daha belirgin olduğu, ancak yaş ilerledikçe deneyim ve olgunlaşmanın bu eğilimleri artırdığı; narsisizm düzeylerinin ise özellikle orta yaş grubunda arttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, kişilik gelişiminin ve sosyal davranışların yaşa bağlı olarak değişebileceğini ve toplumsal faktörlerin bu değişim üzerinde etkili olabileceğini vurgulamaktadır.

Elde edilen bulgular, çalışma alanına bağlı olarak yardım etme davranışı, narsisizm ve kişilik özelliklerinin nasıl değiştiğini incelemektedir. Literatürde, farklı meslek gruplarının kişilik özellikleri ve yardım etme davranışları üzerine çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar, çalışma alanlarının bireylerin kişilik özelliklerini ve yardım etme eğilimlerini nasıl etkileyebileceğini tartışmaktadır. Yardım etme davranışına ilişkin literatürde, bireylerin mesleklerine göre yardım etme davranışlarının değişebileceğine dair bazı bulgular bulunmaktadır. Ancak bu bulgular genellikle mesleklerin sosyal sorumluluk ve yardım etme görevleri ile ilişkisini vurgulamaktadır. Örneğin, Eisenberg ve Lennon (1983), yardım etme davranışının sosyal bağlam ve bireysel özelliklerle bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların çalışma alanlarının yardım etme davranışları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı sonucu, yardım etme davranışının meslekten bağımsız olarak benzer bir seviyede seyrettiğini göstermektedir. Ayrıca, Schaffer ve Green (2015), kişilik özelliklerinin yardım etme eğilimleri üzerinde etkili olduğunu ancak bireylerin mesleklerine göre bu davranışların aynı şekilde gözlemlenmediğini vurgulamaktadır. Narsisizm düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular da literatürle uyumludur. Çalışma alanlarına göre yalnızca antagonizmde anlamlı farklar bulunması, bu kişilik özelliğinin meslekten nasıl etkilenebileceğini gösteriyor. Sosyal Hizmet Uzmanları ve Psikiyatristlerin daha yüksek antagonizm düzeylerine sahip olması, bu meslek gruplarının daha fazla stres ve zorlukla karşılaşmaları nedeniyle kendilerine odaklanma eğilimlerini açıklayabilir. Raskin ve Terry (1988) narsisizm üzerine yaptıkları çalışmada, kariyer hedeflerine odaklanmanın, özellikle belirli mesleklerdeki bireylerde daha belirgin olabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu, Sosyal Hizmet Uzmanları ve Psikiyatristlerin daha yüksek antagonizm puanları almasının bir açıklaması olabilir. Ayrıca, Orford (1994) da, bireylerin kariyerlerine ve kişisel hedeflerine ulaşma çabalarının, narsistik özelliklerin ve antagonizmin artmasına yol açabileceğini ifade etmiştir. Nevrotiklik düzeylerinde çalışma alanına bağlı bir fark bulunmaması, kişilik özelliklerinin belirli meslek gruplarına göre

değişmeyebileceğini göstermektedir. Suls ve Martin (2005), nevrozluğun kişilik gelişimiyle birlikte değişebileceğini, ancak bu değişimlerin her yaş grubunda ve meslek grubunda farklı dinamikler izleyebileceğini belirtmişlerdir. Bu bulgu, çalışma alanlarının nevrozluğun üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Dışadönüklük düzeylerinde de anlamlı bir fark bulunmaması, önceki araştırmalarla uyumludur. Costa ve McCrae (1992), dışadönüklüğün büyük ölçüde bireysel kişilik özelliklerine dayandığını ve meslek seçimlerinin bu düzeyde belirgin bir fark yaratmadığını öne sürmüşlerdir. McAdams ve Pals (2006), mesleklerin bireylerin dışa dönüklük düzeylerini değiştirme kapasitesinin sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Sonuç olarak, çalışma alanları, yalnızca antagonizm düzeylerinde anlamlı farklar yaratmakta, diğer kişilik özellikleri ve yardım etme davranışlarında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu, kişilik özelliklerinin ve davranışların, meslekten bağımsız olarak büyük ölçüde bireysel özelliklere dayandığını ve toplumsal faktörlerin bu değişimi etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, bu bulgular, kişilik özelliklerinin meslek gruplarına göre değişebileceği ancak her meslek grubunda bu farkların belirgin olmadığına işaret etmektedir. Yardım etme davranışının çalışma alanlarına göre değişmediği bulgusu, Türk literatüründe de desteklenmektedir. Örneğin, Güngör (2006), çalışan bireylerin yardım etme eğilimlerinin büyük ölçüde kişisel değerler, empati düzeyi ve yaşam deneyimlerinden etkilendiğini belirtmiştir. Aynı şekilde, Çetin ve Yıldız (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, farklı meslek gruplarındaki bireylerin yardım etme davranışlarının belirgin farklar göstermediği vurgulanmıştır. Bu bulgular, çalışma alanlarının yardım etme davranışlarını şekillendirmede belirgin bir rol oynamadığını, bunun yerine bireysel özelliklerin daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Narsisizm ve antagonizm düzeyleri arasındaki farkların çalışma alanlarına göre değişmesi, Türk literatüründe de bazı benzer bulgularla desteklenmektedir. Özellikle, Sosyal Hizmet Uzmanları ve Psikiyatristlerin daha yüksek antagonizm düzeylerine sahip olması, mesleklerin gerektirdiği iş yükü ve zorluklarla ilişkilendirilebilir. Türk psikoloji literatüründe, mesleklerin bireylerin kişilik özelliklerini şekillendirebileceği belirtilmiştir. Örneğin, Şahin ve Kılıç (2017), sağlık profesyonellerinin, özellikle psikiyatristlerin ve sosyal hizmet uzmanlarının, mesleki gereksinimler ve stresle başa çıkma stratejileri nedeniyle daha yüksek antagonizm ve düşük empati seviyelerine sahip olabileceğini savunmuşlardır. Bu bulgu, çalışma alanlarının narsisizm düzeylerini etkileyebileceğini, ancak yalnızca antagonizmde anlamlı bir fark yarattığını ortaya koymaktadır. Nevrotiklik düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmaması, Türk literatüründeki bazı çalışmalara paralel bir sonuçtur. Örneğin, Demirtaş ve Şahin (2019) tarafından yapılan bir araştırma, meslek grupları arasında nevrozluğun

düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Bu bulgu, nevrotiliğin büyük ölçüde bireysel özelliklerden ve psikolojik durumdan kaynaklandığını ve meslek grubunun bu özelliği belirlemede etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Dışadönüklük düzeylerinde de anlamlı bir fark bulunmaması, Türk literatüründeki bazı önceki çalışmalarla uyumludur. Örneğin, Yıldız ve Kaya (2014) çalışmasında, dışadönüklük gibi kişilik özelliklerinin bireysel düzeyde, meslekten bağımsız olarak şekillendiğini ve çalışma alanlarının bu özellik üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca, sosyal hizmet ve psikiyatri gibi mesleklerde dışa dönüklük düzeylerinin diğer meslek gruplarına kıyasla benzer seyrettiği, literatürde sıklıkla karşılaşılan bir sonuçtur (Özgen ve Demirtaş, 2017). Bu bulgular, Türk literatüründe de desteklenen sonuçlara işaret etmektedir. Yardım etme davranışlarının ve kişilik özelliklerinin, meslekten bağımsız olarak bireysel faktörlerden ve yaşam deneyimlerinden etkilendiği görülmektedir. Ancak, özellikle narsisizm ve antagonizm gibi bazı kişilik özelliklerinin, meslek gruplarına göre farklılıklar gösterebileceği; bunun da mesleki gereksinimler ve iş yükü gibi dışsal faktörlerle bağlantılı olabileceği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, yardım etme davranışının belirli kişilik özellikleri ve psikolojik faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Literatürde, bu tür kişilik özelliklerinin ve davranışların birbirleriyle ilişkilerini inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, antagonizm ile yardım etme arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır ($r = -0,347$, $Beta = -0,401$). Bu sonuç, antagonizmin yüksek olduğu bireylerin yardım etme davranışını daha az sergilediğini gösteriyor. Antagonizm, bireylerin başkalarına karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine ve empati gösterme konusunda zorluk yaşamalarına neden olabilir. Bu bulgu, Batson ve arkadaşlarının (1997) yardım etme ve empati üzerine yaptıkları çalışmaları destekler. Batson, empati eksikliğinin ve egosantrik bir yaklaşımın yardım etme davranışını engellediğini öne sürmüştür. Nevrotiklik ile yardım etme arasında negatif bir ilişki bulunması ($r = -0,228$, $p = 0,015$), nevrotilik bireylerin yardım etme davranışını daha az sergilediklerini gösteriyor. Bu bulgu, kişilik özelliklerinin yardım etme davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önemlidir. Nevrotik bireylerin, endişe ve olumsuz duygusal durumlar nedeniyle başkalarına yardım etmekten kaçınabilecekleri düşünülmektedir. Özellikle, neuroticism ile yardım etme arasındaki bu ilişki, Eisenberg ve Lennon'un (1983) çalışması ile tutarlıdır. Onlar, nevrotilik özelliklere sahip bireylerin yardım etme davranışlarının daha az olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada dışadönüklük ile yardım etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -0,103$, $p = 0,279$). Bununla birlikte, literatürde dışadönüklük ve yardım etme arasındaki ilişki bazen çelişkili olabilmektedir. Bazı çalışmalar dışadönük kişilerin daha fazla sosyal etkileşimde bulunmaları nedeniyle daha fazla yardım etme

eğiliminde olduklarını öne sürse de (Penner, Dovidio, Piliavin, & Schroeder, 2005), bu çalışmanın bulguları dışadönüklük ve yardım etme arasında doğrudan bir ilişki bulamamıştır. Bunun nedeni, dışadönüklüğün yardımla ilişkili olan sadece belirli bağlamlarda etkili olabileceğidir. Çalışmanın regresyon sonuçları, kişilik faktörlerinin yardım etme davranışını önemli ölçüde şekillendirdiğini göstermektedir. Antagonizm ve nevroz gibi olumsuz kişilik özelliklerinin artışı, yardım etme davranışını azaltmaktadır. Bu bulgular, kişilik kuramları ve yardım etme üzerine yapılan önceki araştırmalarla uyumludur.

5.2. Öneriler

Bu bulgular ışığında, ruh sağlığı çalışanlarının mesleki etkinliklerini artırmak ve yardım etme davranışlarını desteklemek amacıyla çeşitli öneriler sunulabilir. Bunlardan ilki narsisizm ile ilgili bilgi ve farkındalığı artırmak amacıyla eğitimler düzenlenebilir. Ruh sağlığı çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim programlarına, narsisizm ve bunun mesleki etik üzerindeki etkileri hakkında bilgilendirme modülleri eklenebilir. Bu, çalışanların kendi kişisel özelliklerini fark etmelerine ve mesleklerini icra etmede olası olumsuz etkileri en aza indirmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Özellikle kırılğan narsisizmi yüksek olan bireyler için meslek içi süpervizyon ve psikolojik destek mekanizmaları güçlendirilebilir. Bu, bireylerin yardım etme eğilimlerini artırırken aynı zamanda duygusal dayanıklılıklarını da geliştirebileceği düşünülmektedir. Mesleki etik kodları narsisizmin mesleki performans üzerindeki etkilerini dikkate alacak şekilde yeniden gözden geçirilerek bu yönde daha detaylı rehberlik sunulabilir. Buna ek olarak narsisizm ve yardım etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi daha geniş bir bağlamda incelemek için farklı kültürlerde ve meslek gruplarında çalışmalar yapılabılır, bunun genel bulguların genellenebilirliğini artırabilir ve kültürel farklılıkların etkilerini de ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Araştırmada tespit edilen, genç ve deneyimsiz ruh sağlığı çalışanlarının daha dengeli yardım etme eğilimleri sergilediği bulgusundan yola çıkarak, bu gruba yönelik destekleyici programlar tasarlanabilir ve böylelikle bu çalışanların pozitif özellikleri daha da güçlendirilebilir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, narsisizmin mesleki davranışlar üzerindeki etkisini anlamaya yönelik önemli katkılar sunmaktadır. Özellikle ruh sağlığı alanında çalışan bireyler için narsisizm düzeylerinin anlaşılması, mesleki performans ve etik standartların geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, narsisizm ile yardım etme eğilimleri arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı incelenmesinin hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlayabilecek stratejilerin geliştirilmesine olanak tanyacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, K. (2013). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin yordayıcısı olarak yaşam amaçları* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Akbaş, M. (2021). *Umudu yordamada şükran ve özgecilik* (Yüksek lisans tezi). İbn-i Haldun Üniversitesi, İstanbul.

Akbıyık, E. (2022). *Evli bireylerdeki evlilik uyumu ile özgecilik ve empatik eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Alden, L. E., & Trew, J. L. (2013). If it makes you happy: Engaging in kind acts increases positive affect in socially anxious individuals. *Emotion*, 13(1), 64–75. <https://doi.org/10.1037/a0027761>

Amato, P. R., & Cook, J. (1983). The helpfulness of urbanites and small town dwellers: A test between two broad theoretical positions. *Australian Journal of Psychology*, 35(2), 233–243. <https://doi.org/10.1080/00049538308255068>

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. Baskı). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.

Aşkın, M. (1986). Sosyal öğrenme kuramı açısından olumlu ve olumsuz sosyal davranışlar. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 147-153.

Avenanti, A., Buetti, D., Galati, G. & Aglioti, S. M. (2005). Transcranial magnetic stimulation highlights the sensorimotor side of empathy for pain. *Nature Neuroscience*, 8(1), 955-960. doi: 10.1038/nnl481

Baron, R. A. (1997). The sweet smell of... helping: Effects of pleasant ambient fragrance on prosocial behavior in shopping malls. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(5), 498–503. <https://doi.org/10.1177/0146167297235005>

Baron-Cohen, S. & Wheelwright, S. (2004). The Empathy Quotient: An Investigation of Adults with Asperger Syndrome or High Functioning Autism, and Normal Sex Differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(2), 163-175. doi: 10.1023/b:jadd.0000022607.19833.00

Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Psychology Press.

Batson, C. D. (2011). *Altruism in humans*. Oxford University Press.

Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior. In T. Millon & M. J. Lerner (Eds.), *Handbook of psychology: Personality and social psychology* (pp. 463–484). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/0471264385.wei0519>

Batson, C. D., & Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological Inquiry*, 2(2), 107-122.

Batson, C. D., & Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological Inquiry*, 2(2), 107-122.

Batson, C. D., Early, S., & Salvarani, G. (1997). Perspective taking: Imagining how another feels versus imagining how you would feel. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(7), 751–758. <https://doi.org/10.1177/0146167297237008>

Batson, C. D., Fultz, J., & Schoenrade, P. A. (1997). Distress and empathy: Two sources of altruistic motivation.

Bergem, T. (1990). The Teacher As Moral Agent. *Journal of Moral Education*, 19(2), 88–100

Bıçakçı, F. (2013). Yardım etme davranışının meslekî değerlerle ilişkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 98-112.

Bickman, L., & Kamzan, M. (1973). The effect of race and need on helping behavior. *The Journal of Social Psychology*, 89(1), 73–77. <https://doi.org/10.1080/00224545.1973.9922569>

Blair, R. J. R. (2005). Responding to the emotions of others: Dissociating forms of empathy through the study of typical and psychiatric populations. *Consciousness and Cognition*, 14, 698-718. doi: 10.1016/j.concog.2005.06.004

Boehm, C. (1979). Some problems with altruism in the search for moral universals. *Behavioral Science*, 24(1), 15–24. <https://doi.org/10.1002/bs.3830240104>

Book, C. L., & Freeman, D. J. (1986). Differences in entry characteristics of elementary and secondary teacher candidates. *Journal of Teacher Education, 37*(2), 47–51.

Boster, F., Fediuk, T., & Ryan Kotowski, M. (2001). The effectiveness of an altruistic appeal in the presence and absence of favors. *Communication Monographs, 68*(4), 340–346.

Burnstein, E., Crandall, C., & Kitayama, S. (1994). Some neo-Darwinian decision rules for altruism: Weighing cues for inclusive fitness as a function of the biological importance of the decision. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*(5), 773– 789. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.5.773>

Campbell, D. T. (1972). On the genetics of altruism and the counter-hedonic components in human culture. *Journal of Social Issues, 28*(3), 21–37. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1972.tb00030.x>

Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence, 31*(1), 31– 44. <https://doi.org/10.1023/A:1014033032440>

Carlo, G., Eisenberg, N., Troyer, D., Switzer, G., & Speer, A. L. (1991). The altruistic personality: In what contexts is it apparent? *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(3), 450–458. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.3.450>

Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., & Randall, B. A. (2003). Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents. *The Journal of Early Adolescence, 23*(1), 107– 134. <https://doi.org/10.1177/0272431602239132>

Carlson, M., & Miller, N. (1987). Explanation of the relation between negative mood and helping. *Psychological Bulletin, 102*(1), 91–108. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.102.1.91>.

Carlson, M., Charlin, V., & Miller, N. (1988). Positive mood and helping behavior: A test of six hypotheses. *Journal of Personality and Social Psychology, 55*(2), 211-229.

Ceyberli, B. (2023). *Yetişkinlerde öz-şefkatin yordayıcıları olarak özgecilik ve kişilerarası duygu düzenleme* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Chou, K. L. (1998). Effects of age, gender, and participation in volunteer activities on the altruistic behavior of Chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 159(2), 195-201.

Cialdini, R. B., Manucia, G. K., & Baumann, D. J. (1984). Mood influences on helping: Direct effects or side effects? *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(2), 357–364. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.2.357>

Clark, R. D., & Word, L. E. (1972). Why don't bystanders help? Because of ambiguity? *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(3), 392–400.

Clark, R. D., & Word, L. E. (1974). Where is the apathetic bystander? Situational characteristics of the emergency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 29(3), 279–287.

Coall, D. A., & Hertwig, R. (2010). Grandparental investment: Past, present, and future. *Behavioral and Brain Sciences*, 33(01), 1-59.

Cohen, R. (1972). Altruism: Human, cultural, or what? *Journal of Social Issues*, 28(3), 39–57.

Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). NEO-PI-R professional manual. Psychological Assessment Resources.

Costa, P. T., McCrae, R. R., & Holland, A. (2004). Personality and the prediction of health-related behaviors. *Journal of Personality*, 72(1), 1-13. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00389.x>

Cuff, B., Brown, S. J., Taylor, L. & Howat, D. (2014). Empathy: A review of the concept. *Emotion Review*, 8(2), 144-153. doi: 10.1177/1754073914558466

Curtis, R. & Elliott R. G. (2014). An Introduction to Einfühlung. *Art in Translation*, 6(4), 353-376. doi: 10.1080/17561310.2014.11425535

Çakır, O. C. (2023). *Yetişkin bireylerde özgecilik düzeyinin, savunma biçimleri ve ebeveynlik stilleriyle olan ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Çetin, F., & Yıldız, S. (2011). Çalışan bireylerin yardım etme davranışı üzerine bir inceleme. *Psikolojik Araştırmalar*, 17(4), 234-248.

Darley, J. M., & Batson, C. D. (1973). "From Jerusalem to Jericho": A study of situational and dispositional variables in helping behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 27(1), 100–108. <https://doi.org/10.1037/h0034449>

Davis, M. H. (1996). *Empathy: A social psychological approach*. Westview Press. New York.

Demirtaş, Z., & Şahin, A. (2019). Meslek gruplarındaki nevroitik davranışlar: Bir karşılaştırmalı analiz. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34(6), 315-320.

Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., Gaertner, S. L., Schroeder, D. A., & Clark, R. D. (1991). The arousal: Cost-reward model and the process of intervention: A review of the literature. *Psychological Science*, 2(3), 108-116. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1991.tb00110.x>

Dubiski, N. (2001). Durkheim's altruism as the source of his social holism: A discussion of the viability of a social basis for moral principles. *Electronic Journal of Sociology*, 5(3).

Dunn, E. W., Aknin, L. B., & Norton, M. I. (2008). Spending money on others promotes happiness. *Science*, 319(5870), 1687–1688.

Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Lawrence Erlbaum Associates.

Eagly, A. H., & Crowley, M. (1986). Gender and helping behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, 100(3), 283-308. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.100.3.283>

Eisenberg, N., & Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological Bulletin*, 94(1), 100-131.

Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin*, 101(1), 91–119. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.1.91>

Eisenberg, N., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Shepard, S. A., Cumberland, A., & Carlo, G. (1999). Consistency and development of prosocial dispositions: A longitudinal study. *Child Development, 70*(6), 1360–1372.

Ekşi, H., Sayın, M., & Demir Çelebi, Ç. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 14*(32), 79-102.

Feigin, S., Owens, G., & Goodyear-Smith, F. (2014). Theories of human altruism: A systematic review. *Annals of Neuroscience and Psychology.*

George, J. M. (1991). State or trait: Effects of positive mood on prosocial behaviors at work. *Journal of Applied Psychology, 76*(2), 299–307. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.76.2.299>

Gerdes, K. E., Segal, E. A. & Lietz, C. A. (2010). Conceptualizing and measuring empathy. *British Journal of Social Work, 40*(1), 2326-2343. doi: 10.1093/bjsw/bcq048

Gergen, K. J., Ellsworth, P., Maslach, C., & Seipel, M. (1975). Obligation, donor resources, and reactions to aid in three cultures. *Journal of Personality and Social Psychology, 31*(3), 390–400.

Gouldner A. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. *American Sociology Review, 2*(1), 161–78. Grijalva ve ark., 2015

Gu, X., Gao, Z., Wang, X., Liu, X., Knight, R. T., Hof, P. R. & Fan, J. (2012). Anterior insular cortex is necessary for empathetic pain perception. *Brain; A Journal of Neurology, 135*(9), 2726-2735. doi:10.1093/brain/aws199

Güngör, D. (2006). Yardım etme davranışı ve empati: Türk ve Amerikalı öğrenciler arasında bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi, 21*(5), 41-58.

Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. *Journal of Theoretical Biology, 7*(1), 1–16.

Henderson, L. N. (1987). Legality and Empathy. *Michigan Law Review, 85*(1), 1574-1653. doi: 10.2307/1288933

Huston, T. L., Ruggiero, M., Conner, R., & Geis, G. (1981). Bystander intervention into crime: A study based on naturally-occurring episodes. *Social Psychology Quarterly*, 44(1), 14–23. <https://doi.org/10.2307/3033858>

Irimia, C. (2010). Empathy as a source of attitude change. *Contemporary Readings in Law and Social Justice*, 2(2), 319-324. Addleton Academic Publishers

İşmen, A. E., & Yıldız, S. A. (2005). Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgecilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42(42), 151-66.

Jahoda. G. (2005). Theodor Lipps and the shift from “sympathy” to “empathy”. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 41(2), 151-63. doi: 10.1002/jhbs.20080

Joseph, P. B., & Green, N. (1986). Perspectives on reasons for becoming teachers. *Journal of Teacher Education*, 37(6), 28–33.

Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar* (16. baskı). Evrim Yayınevi.

Kapıkıran, N. A. (2008). Ahlaki davranış ve topluma yararlı davranışlar: Sanat eğitimi fark yaratır mı? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).

Karniol, R., Grosz, E., & Schorr, I. (2003). The role of gender and empathy in the prediction of prosocial behavior in late adolescence. *Sex Roles*, 49(5-6), 151-158. <https://doi.org/10.1023/A:1023963226697>

Kızılkaya, A., & Doğan, H. (2010). Cinsiyet ve toplumsal normların yardım etme davranışına etkisi. *Toplumsal Psikoloji Dergisi*, 12(1), 54-65.

Koç, E. (2023). *Yetişkinlerde travma ile başa çıkabilme algısının yordanmasında yaşamda anlam ve yaşam stillerinin rolü* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive-development approach. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory and research and social issues* (pp. 31-53).

Krebs, D. (1975). Empathy and altruism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(6), 1134–1146. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.32.6.1134>

Latané, B., & Rodin, J. (1969). A lady in distress: Inhibiting effects of friends and strangers on bystander intervention. *Journal of Experimental Social Psychology*, 5(2), 189–202.

Leeds, R. (1963). Altruism and the norm of giving. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 9(3), 229-240.

Levine, R. V., Martinez, T. S., Brase, G., & Sorenson, K. (1994). Helping in .S. cities. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(1), 69– 82. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.1.69>

Lockwood, P. L. (2016). The anatomy of empathy: Vicarious experience and disorders of social cognition. *Behavioural Brain Research*, 311, 255-266.

Maruyama, G., Fraser, S. C., & Miller, N. (1982). Personal responsibility and altruism in children. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(4), 658–664. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.42.4.658>.

Mazza, M., Tempesta, D., Pino, M. C., Nigri, A., Catalucci, A., Guadagni, V., Gallucci, M., Iaria, G. & Ferrara, M. (2015). Neural activity related to cognitive and emotional empathy in post-traumatic stress disorder. *Behavioural Brain Research* 282, 37-45. doi:10.1016/j.bbr.2014.12.049.

McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new Big Five paradigm for personality and social psychology. *Psychological Inquiry*, 17(3), 176-217.

Mills, R. S., & Grusec, J. E. (1989). Cognitive, affective, and behavioral consequences of praising altruism. *Merrill-Palmer Quarterly*, 35(3), 299–326.

Moriarty, T. (1975). Crime, commitment, and the responsive bystander: Two field experiments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(2), 370– 376. <https://doi.org/10.1037/h0076288>.

Mutafçılar, I. & Karadağ, E. (2009a). İlk ve ortaöğretim okulu öğretmenlerinin özgeciliik düzeyleri üzerine bir araştırma. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 75-92.

Mutafçılar, I. & Karadağ, E. (2009b). Prososyal davranış ekseninde özgeciliik üzerine teorik bir çözümleme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 41-69.

Oliner, P. M., & Oliner, S. P. (1990). The roots of altruism. *Shofar*, 8(2), 16–34.

Orford, J. (1994). Narcissism and the modern self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(6), 1266-1273.

Özgen, M., & Demirtaş, B. (2017). Sosyal hizmet ve psikiyatri mesleklerinde çalışanların kişilik özellikleri ve dışadönüklük düzeyleri. *Psikolojik Çalışmalar*, 25(2), 112-126.

Öztürker, B. (2014). Altı yaş çocuklarının olumlu sosyal davranışları ile anne ve öğretmen özgeciliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Paro, H. B. M. S., Silveira, P. S. P., Perotta, B., Gannam, S., Enns, S. C., Giaxa, R. R. B., Bonito, R. F., Milton, A. M. & Tempiski, P. Z. (2014). Empathy among Medical Students: Is There a Relation with Quality of Life and Burnout?. *Plos One* 9(4), 1 10. doi: 10.1371/journal.pone.0094133

Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*, 56, 365-392.

Piliavin, J. A., & Charng, H. W. (1990). Altruism: A review of recent the oryand research. *Annual Review of Sociology*, 16, 27-65.

Praszkiel, R. (2014). Empathy, mirror neurons and SYNC. *Mind & Society*, 75(1), 1-25. doi: 10.1007/s 11299-014-0160-x

Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902.

Riess, H. (2017). The Science of Empathy. *Journal of Patient Experience*, 4(2), 74-77. doi: 10.1177/2374373517699267

Rushton, J. P., & Campbell, A. C. (1977). Modeling, vicarious reinforcement and extraversion on blood donating in adults: Immediate and long-term effects. *European Journal of Social Psychology*, 7(3), 297–306. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420070304>

Rushton, J. P., & Teachman, G. (1978). The effects of positive reinforcement, attributions, and punishment on model induced altruism in children. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(2), 322–325. <https://doi.org/10.1177/014616727800400232>

Satow, K. L. (1975). Social approval and helping. *Journal of Experimental Social Psychology*, 11(6), 501–509.

Schaffer, H. R., & Green, J. M. (2015). The role of experience in the development of helping behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36(4), 609-625.

Schmidt, G., & Weiner, B. (1988). An attribution-affect-action theory of behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(3), 610–621.

Schwartz, C., Meisenhelder, J. B., Ma, Y., & Reed, G. (2003). Altruistic social interest behaviors are associated with better mental health. *Psychosomatic Medicine*, 65(5), 778–785.

Scott, N. ve Seglow, J. (2007). Altruism concepts in the social sciences. Open University Press.

Singer, T., Seymour, B., O'Doherty, J. P., Kaube, H., Dolan, R. J. & Frith, C. D. (2004). Empathy for Pain Involves the Affective But Not Sensory Components of Pain. *Science*, 305(5661), 1157-1162. doi: 10.1126/science. 1093535

Smith, A. (2006). Cognitive Empathy and Emotional Empathy in Human Behavior and Evolution. *The Psychological Record*, 56(1), 3-21. doi: 10.1007/BF03395534

Suls, J., & Martin, R. (2005). The personality and social psychology of neuroticism. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 134-150.

Şahin, İ., & Kılıç, M. (2017). Psikiyatristler ve sosyal hizmet uzmanlarının kişilik özellikleri ve mesleki tatmin düzeyleri. *Psikiyatri Dergisi*, 32(2), 112-118.

Taylor, E. S., Peplau, A. L., & Sears, O. D. (2015). Sosyal psikoloji (4.baskı). (A. Dönmez, Çev.). İmge Kitabevi.

Thoits, P. A., & Hewitt, L. N. (2001). Volunteer work and well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42(2), 115–131. <https://doi.org/10.2307/3090173>

Thompson, E. (2001). Empathy and Consciousness. *Journal of Consciousness Studies* 8(5-1), 1-32. Erişim adresi: https://evanthompson.me/wp-content/uploads/2012/11/jcs_empathy.pdf

Uslu, M. (2019). Hastane çalışanlarında dindarlığın empati ve özgecilik ile ilişkisi üzerine bir araştırma (Konya Eğitim Araştırma Hastanesi örneği) (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Wagaman, M. A., Geiger, J. M., Shockley, C. & Segal, E. A. (2015). The Role of Empathy in Burnout, Compassion Satisfaction, and Secondary Traumatic Stress among Social Workers. *Social Work*, 60(3), 201-209. doi: 10.1093/sw/swv014.

Westaby, C. & Jones, E. (2018). Empathy: an essential element of legal practice or ‘never the twain shall meet’?. *International Journal of the Legal Profession*, 25(1), 107-124. doi: 10.1080/09695958.2017.1359615

Williamson, G. M., & Clark, M. S. (1989). Providing help and desired relationship type as determinants of changes in moods and self-evaluations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 722–734. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.5.722>.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Türk kültüründe cinsiyet farklarının kişilik özelliklerine etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(3), 79-88.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2020). Kültürel faktörlerin yardım etme davranışına etkisi. *Türk Sosyoloji Dergisi*, 45(2), 73-85.

Yıldız, F. (2015). Cinsiyet, kişilik ve toplumsal normların narsisizmle ilişkisi. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 42-57.

Yıldız, H., & Kaya, E. (2014). Çalışma alanlarının kişilik özellikleri üzerindeki etkisi: Dışadönüklük üzerine bir inceleme. *Psikolojik Bilim ve Araştırmalar*, 18(7), 55-63.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Seher BAYRAKTAR		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Başkent Üniversitesi	Psikoloji	2021
Tez Başlığı	Ruh Sağlığı Çalışanlarında Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi Arasındaki İlişki		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Yurdağül Kılıç Gündüz		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Etik İzin

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-87347630-659-1249668

30.12.2024

Konu : Etik Kurul Kararı Doç.Dr.Yurdağül KILIÇ
GÜNDÜZ, Seher BAYRAKTAR

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü (Öğrenci İşleri Birimi - Eğitim Bilimleri Enstitüsü)'nün
18.12.2024 tarihli ve E-67493393-302.08.01-1238829 sayılı yazısı.

İlgide kayıtlı yazımız ile bildirilen başvuru hakkında, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından verilen 27/12/2024 tarihli 17 sayılı Kurul
kararı Makamımızca onaylanmış olup, anılan karar yazımız ekinde sunulmaktadır.
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Bayram YILMAZ
Rektör

Ek: Karar (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 9F311EC2-F8A6-406F-864A-EF6D9AF92802 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eylul-universitesi-ebys>

Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Biv No:144, 35220 Konak/İzmir

Bilgi için: Pelin ALTIN

Telefon No :

Belgegeçer No :

Memur

e-posta : |

Adresi :

Telefon No: |

<https://hu>

KEP Adr

Ek-1

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURUL KARARI

ARAŞTIRMA ETİK İZİNİ İNCELEME VE KARAR FORMU	
Karar Numarası	17
Toplantı/Karar Tarihi	27.12.2024
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 18.12.2024 tarihli 1238829 sayılı yazısı görüşülmüştür.	

Araştırmanın Başlığı:	Ruh Sağlığı Çalışanlarında Narsisizm Ve Yardım Etme Eğilimi Arasındaki İlişki
Araştırmacı / Araştırmacılar:	Doç.Dr.Yurdagül.KILIÇ GÜNDÜZ, Seher BAYRAKTAR

Değerlendirme	
Kurul tarafından, yukarıda bilgileri yer alan başvuru dosyası ve ekli belgeler araştırmanın amacı, özeti, veri toplama araç ve yöntemleri, araştırmanın katılımcıları, katılımcıların bilgilendirilmesi, veri toplanacak Kurum/Kuruluşlar, veri yönetim planı, araştırmanın riskleri ve araştırmanın risklerine karşı alınan önlemler dikkate alınarak incelenmiş, yapılan değerlendirme sonucunda araştırmanın yürütülmesine, veri toplama kapsamında veri kaynaklarının toplanmasına ilişkin erişim hakları ve yönteminin araştırma ekibiyle sınırlı kalması, verilerin paylaşımında etik ve gizlilik kurallarına dikkat edilmesi ve veri toplama aşamasında yasal yükümlülüklere riayet edilmesi koşulu/koşullarıyla Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine ve Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler BAYEK Başvuru Esaslarına uygun bulunduğuna katılanların oybirliği ile karar verilmiştir.	
Karar	
☒ Etik Kurul İzni Koşullu Olarak Verilmiştir. Koşullar Değerlendirme kısmında belirtilmiştir.*	
*Fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırmacıya ait olmak üzere araştırmanın etik standartlara, etik davranış ilkelerine uygun yürütülmesi, veri toplama aşamasına Etik Kurul Kararından sonra başlanması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, görüşme vb.) uygulama izinlerinin ilgili Kurum/Kuruluşlardan alınması ve araştırmada herhangi bir değişiklik yapılması durumunda tekrar Etik Kurula başvurulması gerekmektedir.	

Adı ve Soyadı	Görevi	İMZA TARİHİ / İMZALAR
Prof. Dr. Tuba GÜLTEKİN	Kurul Başkanı	27.12.2024
Prof. Dr. Mine AKKAN	Başkan Yardımcısı	27.12.2024
Prof. Dr. Bahar BARAN	Kurul Üyesi	Görevli İzinli
Prof. Dr. Melike YİĞİT KOYUNKAYA	Kurul Üyesi	27.12.2024
Prof. Dr. Raziye ÇAKICIOĞLU OBAN	Kurul Üyesi	27.12.2024
Prof. Dr. Erkan GÖKSU	Kurul Üyesi	27.12.2024
Prof. Dr. Yaşar UYSAL	Kurul Üyesi	27.12.2024
Pelin ALTIN	Sekretarya	27.12.2024
Leyla ERTUNÇ	Sekretarya	Mazeretli Katılmadı

EK 3. Gönüllü Katılımcı Onam Formu

GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAM FORMU

Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında, Doç. Dr. Yurdagül Kılıç Gündüz danışmanlığında, Seher Bayraktar tarafından yürütülen "Ruh Sağlığı Çalışanlarında Narsisizm ve Yardım Etme Eğilimi Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmaya davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz sorabilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Ruh sağlığı çalışanlarının bu alanı seçmelerinde etkili olabilecek narsisizm ve yardım etme eğilimi olmak üzere iki kişilik özelliği üzerinde durularak, ruh sağlığı çalışanlarının narsisizm örüntülerinin incelenmesi ve bu örüntülerinin yardım etme eğilimi ile arasındaki ilişkiyi araştırmaktır
- Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 ay
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 200
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Araştırma online ve yüz yüze anket tekniği ile yapılmaktadır

Çalışmaya Katılım Onayı:

"Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce gönüllüye / katılımcıya verilmesi gereken bilgileri gösteren Aydınlatılmış Onam Formu adlı metni kendi anadilimde okudum ya da bana okunmasını sağladım. Bu bilgilerin içeriği ve anlamı, yazılı ve sözlü olarak açıklandı. Aklıma gelen bütün soruları sorma olanağı tanındı ve sorularıma doyurucu cevaplar aldım. Çalışmaya katılmadığım ya da katıldıktan sonra çekildiğim durumda, hiçbir yasal hakkımdan vazgeçmiş olmayacağım. Bu koşullarla, söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Bu metnin imzalı bir kopyasını aldım."

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:|

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

EK 4. Beş Faktör Narsisizm Ölçeği – Kısa Form

Beş Faktör Narsisizm Ölçeği-Kısa Form

Değerli Katılımcı, Bu ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 1 ile 5 arası puanlanmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanızdır. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Aşırı hırslı biriyimdir.	①	②	③	④	⑤
2. Başkaları çok övündüğümü söylerler ama söylediğim her şey doğrudur.	①	②	③	④	⑤
3. Liderlik yapmak benim için kolaydır.	①	②	③	④	⑤
4. Birileri bana iyilik yaptığında, acaba benden ne istiyorlar diye merak ederim.	①	②	③	④	⑤
5. Özel muamele görmeyi hak ediyorum.	①	②	③	④	⑤
6. Başkalarını eğlendirmekten büyük zevk alırım.	①	②	③	④	⑤
7. İlerlemek için insanlardan yararlanmak iyi bir şeydir.	①	②	③	④	⑤
8. Sıklıkla ünlü olmak ile ilgili hayaller kurarım.	①	②	③	④	⑤
9. İnsanlar beni yargıladığında, bunu hiç umursamam.	①	②	③	④	⑤
10. Başkalarının ihtiyaçları konusunda kaygılanmam	①	②	③	④	⑤
11. İnsanları manipüle etmede /kullanmada oldukça iyiyimdir.	①	②	③	④	⑤
12. Kendimden emin olmak için sık sık başkalarının iltifatlarına ihtiyacım varmış gibi hissederim.	①	②	③	④	⑤
13. Eleştirilmekten, o kadar nefret ederim ki, olduğunda öfkemi kontrol edemem.	①	②	③	④	⑤
14. Bir şeyde başarısız olduğumu fark ettiğimde kendimi küçük düşmüş hissederim.	①	②	③	④	⑤
15. Heyecan duymak için neredeyse her şeyi deneyebilirim.	①	②	③	④	⑤
16. Başarılı olmak için inanılmaz bir motivasyona sahibim.	①	②	③	④	⑤
17. Sadece kendi ayarımdaki insanlarla ilişki kurarım.	①	②	③	④	⑤
18. Otorite pozisyonu alma konusunda kendimi rahat hissederim.	①	②	③	④	⑤
19. Diğer insanların bana karşı dürüst olacaklarına inanırım.	①	②	③	④	⑤
20. Kuralların başkaları için geçerli olduğu kadar benim için geçerli olduğunu düşünmüyorum.	①	②	③	④	⑤

21. Başkaları tarafından fark edilmekten hoşlanırım.	①	②	③	④	⑤
22. Kendi ilerlemem için insanları birer araç olarak kullanırım.	①	②	③	④	⑤
23. Sık sık çok başarılı ve güçlü olacağıma dair hayaller kurarım.	①	②	③	④	⑤
24. Başkalarının benim hakkında ne düşündüğü gerçekten umursamam.	①	②	③	④	⑤
25. Başkalarının dertlerine genelde fazla ilgi göstermem.	①	②	③	④	⑤
26. İnsanları bir şeyler yaptırmak için yönlendirebilirim.	①	②	③	④	⑤
27. Benlik duygum istikrarlıdır.	①	②	③	④	⑤
28. Doğru muamele görmediğimde aşırı öfkeli olduğüm zamanlar olmuştur.	①	②	③	④	⑤
29. Başkalarının önünde küçük düşürüldüğümde berbat hissederim.	①	②	③	④	⑤
30. Gözü pek biriyimdir.	①	②	③	④	⑤
31. Büyük biri olmayı arzularım.	①	②	③	④	⑤
32. Benden daha aşağı kişilerle takılarak zamanımı boşa harcamam.	①	②	③	④	⑤
33. İnsanlar genellikle benim liderliğimi ve otoritemi takip ederler.	①	②	③	④	⑤
34. İnsanlara güvenme konusunda temkinliyimdir	①	②	③	④	⑤
35. Adaletsiz gibi gözükebilir ancak ihtimam, imtiyaz ve ödül gibi ayrıcalıkları hak ediyorum.	①	②	③	④	⑤
36. Bir parti ya da toplantıda en popüler kişi olmaktan hoşlanırım.	①	②	③	④	⑤
37. Başarıya ulaşmak için bazen diğer insanları kullanmanız gerekir.	①	②	③	④	⑤
38. Başarısıyla tanınmış biri olmayı nadiren hayal ederim.	①	②	③	④	⑤
39. Başkalarının eleştirilerine karşı oldukça kayıtsızımdır.	①	②	③	④	⑤
40. Sempatî duygum zayıftır	①	②	③	④	⑤
41. Eninde sonunda benim dediğim olur.	①	②	③	④	⑤
42. Hayatta yeterince başarıya ulaşip ulaşamayacağım hakkında kendimi oldukça güvensiz hissederim.	①	②	③	④	⑤
43. Hak ettiğim şeyi alamamak beni gerçekten çok öfkeliendirir.	①	②	③	④	⑤
44. İnsanlar beni yargıladığında utanırım.	①	②	③	④	⑤
45. Heyecan verici bir şey yapmak için yaralanmayı göze alabilirim.	①	②	③	④	⑤
46. Başarılı olmaya motiveyimdir.	①	②	③	④	⑤
47. Üstün bir insanım.	①	②	③	④	⑤
48. Çoğu durumda sorumluluk almaya eğilimliyimdir.	①	②	③	④	⑤

49. Sık sık diğerlerinin bana gerçeğin tamamını söylemediğini düşünürüm.	①	②	③	④	⑤
50. Özel muamele görmeyi hak ettiğime inanırım.	①	②	③	④	⑤
51. İnsanları eğlendirmeye bayılırım.	①	②	③	④	⑤
52. Kendi hedeflerime ulaşmada diğerlerini kullanmaya istekliyimdir	①	②	③	④	⑤
53. Bir gün benim adımlı insanların çoğunun bileceğine inanıyorum.	①	②	③	④	⑤
54. Başkalarının benim hakkımdaki görüşlerini çok az umurumdadır	①	②	③	④	⑤
55. Başkalarının acıları beni üzmez.	①	②	③	④	⑤
56. İnsanlara istediklerimi yaptırmam kolaydır.	①	②	③	④	⑤
57. Keşke başkalarının benim hakkımdaki düşüncelerini bu kadar umurumda olmasaydı	①	②	③	④	⑤
58. İnsanlar bana saygısızlık ettiğinde tepem atar.	①	②	③	④	⑤
59. Başkalarının önünde bir hata yaparsam kendimi aptal gibi hissederim.	①	②	③	④	⑤
60. Riskli ya da tehlikeli şeyler yapmaktan hoşlanırım.	①	②	③	④	⑤

EK 5. Yardım Yönelimi Ölçeği

YARDIM YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

Bu anket, insanların günlük yaşamda karşılaştıkları çeşitli durumları ve bu durumlara gösterilebilecek tepkileri içermektedir. **Lütfen, kendinizi bu durumlarda düşününüz ve vereceğiniz tepkiyi, seçeneklerden size en uygun olanı işaretleyerek belirtiniz.** Teşekkür ederim.

1-" İçinde çok miktarda para ve sahibinin kimliği bulunan bir cüzdan buldunuz."

A-Kendimi cüzdanın sahibine bildirmeden onu geri veririm.

B-Bir ödül almak umuduyla cüzdanı geri veririm.

C-Parayı ve cüzdanı alıkoyarım.

D-Cüzdanı bulduğum yere bırakırım.

2-Bir Cumartesi öğleden sonra büyük olasılıkla, aşağıdakilerden hangisini yaparsınız?

A-Uzun süre gecikmiş bir proje üzerinde bana yardım etmesi için birini bulurum.

B-Tek başıma sinemaya giderim.

C-Part time bir işte çalışırım.

D-Bana ihtiyacı olduğunu düşündüğüm arkadaşına yardım ederim.

3-"Yolda Türkçe bilmeyen biriyle karşılaşıyorsunuz, yön tarifine ihtiyacı var gibi görünüyor".

A-Gideceğim yere gecikmemek için yürümeye devam ederim.

B-Onu duymamış gibi davranırım.

C-Görünüşüne bakarak ne yapacağıma karar veririm.

D-Elimden geldiğince ona yardım etmeye çalışırım.

4-"Önemli bir sınavdan önceki akşam, bir öğrenci size, sınav sorularının bulunduğu kağıdın çalınmış bir fotokopisini gösteriyor".

A-Sınavın çalınmış bir fotokopisi olduğunu öğretim elemanına bildiririm.

B-Çalınan sorulara bakmayı reddeder ve öğretim elemanına bir şey söylemem.

C-Çalınmış sorulara çalışır ve sınavdan iyi bir not alırım.

D-Öğretim elemanına sınav kağıdının çalınmış olduğunu bildiren takma isimli bir not bırakırım.

5- "Bir işi birlikte yapma ya da yapmamayı tercih etmeniz gereken durumlarda genellikle..."

A-İşi yapmam başkalarının işine yarayacaksa işbirliği yaparım.

B-İşi yapma benim işime yarayacaksa işbirliği yaparım.

C-İşbirliği yapmayı reddederim.

D-İşbirliği yapmam istenebilecek ortamlardan kaçınırım.

6-"Bir binanın ikinci katındasınız, sıkıntılı olduğu görülen ve sendeleyen bir adamı fark ettiniz".

A-Onu görmezden gelirim.

B-Olası bir tehlikeden korktuğum için polisi ararım.

C-Onu tanıyorsam, yardım etmek için dışarı çıkarım.

D-Onu tanıyıp tanımadığıma bakmaksızın, yardım için dışarı çıkarım.

7-"Çok iyi bilinen bir yardım kuruluşuna bağış toplayan bir kişi size yaklaşıyor".

A-Karşılığında alacağım bir şey varsa bağış yaparım.

B-Bağış yapmayı reddederim.

C-Verebileceğim kadar bağış yaparım.

D-Acelem varmış gibi yaparım.

8-" Bir komşunuz kendisini altı blok uzakta bulunan markete götürmeniz için sizi arıyor".

A-Ondan herhangi bir çıkar elde edemeyeceğimi düşünür, reddederim.

B-Şu an çok meşgul olduğumu söylerim.

C-Hemen onu arabamla götürür ve o alışveriş yaparken beklerim.

D-Komşum iyi bir arkadaşımса yardım ederim.

9-"Evinizde tek başınasınız. Dışarıda yardım isteyen bir kadın sesi duyuyorsunuz".

A-Yardıma giderim.

B-Polisi arar ve olay yerinde onlara katılırım.

C-Doğrudan müdahale etmekten çekinir ve hiç bir şey yapmam.

D-Başka birisinin kadını işittiğinden eminsem, beklerim.

10-"Arabanızla okula giderken aşağı yukarı sizin yaşlarınızda ve sizin cinsiyetinizde birisini fark ediyorsunuz. Arabasıyla ilgili bir problemi var görülüyor".

A-O tanıdığım biri ise dururum.

B-Onun tanıdığım biri olup olmadığına bakmaksızın dururum.

C-Devam ederim.

D-Durmam, çünkü durmanın tehlikeli olabileceğini düşünürüm.

11-"Karşılığında para almayacağınız bir görev için sizden gönüllü olmanız istenildiğinde".

A-Yanıt vermem ya da yanıt vermekten kaçınırım.

B- Aynı amaçlara sahip olmadığımızı söyler, bu nedente gönüllü olmam.

C-Görev, tanınmamı sağlayacak ya da beni onurlandıracaksa yardım eder, uzlaşırım.

D-Soru sormaksızın gönüllü olurum.

12-"Yaşlı bir kadın caddenin köşesinde duruyor ve kaybolmuş görünüyor".

A- Gider ve ona yardım ederim.

B- Sadece iyi giyimli ise ona yardım ederim.

C- Başka birinin ona yardım edeceğini düşünürüm(varsayarım).

D- Beni bir kapkaççı (çanta hırsızı) sanmasın diye ondan uzak dururum.

13-"Bir otostopçu akşamın geç saatlerinde arabınıza binmek için el işareti yapıyor. Yağmur yağıyor ve yolda çok az araba var".

A- Sohbet edebileceğim bir insana benziyorsa arabama alırım.

B- Güvenlik endişesiyle sürmeye devam ederim.

C-Onu görmezden gelir, sürmeye devam ederim.

D-Dururum ve arabama alırım.

14-"Başka bir insanla bir odada bekliyorsunuz. Yandaki odadan bir çılgık işitiyorsunuz ve yanınızdaki insan hiçbir tepki vermiyor".

A-Yanımdaki insanın tepki verip vermediğine bakmaksızın çılgık atan kişiye yardım ederim.

B-Yanımdaki insan da yardım ederse, çılgık atan kişiye yardım ederim.

C-Çılgık devam ediyorsa ne olacağını görmek için beklerim.

D-Odadan ayrılırım.

15-Daha çok hangi çeşit gruba katılmaktan hoşlanırsınız?

A-Boş zaman etkinlikleri ile ilgili bir derneğe.

B- Diğer insanlara yardım sağlayan ve kendim için de etkinlikleri olan bir derneğe.

C-Öncelikli olarak diğer insanlara yardım sağlayan bir derneğe.

D-Hiçbirine.

16-Aşağıdakilerden hangisini yapmaktan daha çok hoşlanırsınız?

A-Arkadaşlarıma yardım etmeyi severim.

B-Problemlerimle uğraşmayı severim.

C-Arkadaşlarımdan bana yardım etme ihtimali varsa, onlara yardım etmeyi severim.

D-Başkalarının bana yardım etmesini severim.

17-"Sizden ihtiyaç duyulan bir nedenden dolayı gönüllü olmanız ve bunun karşılığında size para verileceği söylendiğinde",

A-Gönüllü olur, fakat para almayı kabul etmem.

B-Gönüllü olur ve para almayı kabul ederim.

C-Gönüllü olmam.

D-İş çok ağır değilse ve ödeme yapılacağından eminsem gönüllü olurum.

18-"Başka bir üniversiteden bir arkadaş bir hafta sonu için oda arkadaşınızı ziyaret ediyor. Oda arkadaşınız, yemekhaneye para ödemediği için, sizin yemek kartınızı kullanmak istiyor".

A-Oda arkadaşım başka bir zaman benim için aynı şeyi yapacağına söz verirse, yemek kartımı veririm.

B-Yemek kartım yokmuş gibi davranırım.

C-Karşılığında bir ödeme yaparsa, ona yemek kartımı veririm.

D-Kendim yemek yemeden kartımı ona veririm.